

Vesidiplomatia

Konseptin edistäminen
ja suomalainen lisäarvo

Selvityksen tekijät:

Erik Salminen, Elina Häkkinen & Marko Keskinen, Vesi & kehitys -ryhmä, Aalto-yliopisto

Tämä vesidiplomatiaselvitys on tehty ulkoministeriön kehityspoliittisena tilausselvityksenä Aalto-yliopistolla UniPID-verkoston hallinnoimana. Kansi: Kaskas Media.

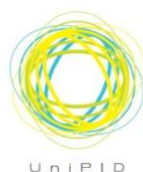
Selvitystyötä ovat tukeneet Aalto-yliopiston Olli Varis, UniPID-verkoston Johanna Kivimäki sekä hankkeen ohjausryhmä. Lisäksi selvitystä kommentoi laaja joukko sidosryhmiä sekä sähköisesti että selvityksen työpajassa ja haastatteluissa. Lämmin kiitos kaikille työtämme tukeneille!

Tutkimusraportti ei edusta ulkoministeriön virallista kantaa.

Raporttiin tulee viitata seuraavasti:

Erik Salminen, Elina Häkkinen & Marko Keskinen (2020). Vesidiplomatia: Konseptin edistäminen ja suomalainen lisäarvo, ulkoministeriön tilausselvitys, Aalto-yliopisto.

ISBN (pdf): 978-952-60-3788-2

Sisällysluettelo

YHTEENVETO	1
JOHDANTO: VESIDIPLOMATIA JA SUOMI?	3
LÄHESTYMISTAPA VESIDIPLOMATIAAN	4
KANSAINVÄLISTEN LÄHESTYMISTAPOJEN VERTAILU	7
VESIDIPLOMATIAN TOIMIJAKENTTÄ	11
SUOMALAISET VESIDIPLOMATIAKÄRJET	13
JOHTOPÄÄTÖKSET & SUOSITUKSET	16

Lähteet

Liitteet

Liite 1: Referenssimaiden vesidiplomatiatoimijat

Liite 2: Vesidiplomatiaan liittyvät kvantitatiiviset analyysit

Liite 3: Yhteenveto hankkeen työpajasta ja webinaarista

Liite 4: Vesidiplomatian kytkökset Suomen ulko-, turvallisuus- ja kehityspolitiikkaan

Tämä sivu tarkoituksella tyhjä

YHTEENVETO

Vesidiplomatia tarjoaa Suomelle mahdollisuuden kansainväliseen profiloitumiseen, sillä se yhdistää kaksi alaa, joista Suomi on tunnettu ja joissa meillä on pitkä kokemus: rauhanvälitys ja rajavesiosaaminen. Samaan aikaan tarve vesidiplomatialle eri alueilla on kasvussa ja esimerkiksi EU on ottanut vesidiplomatian osaksi ulko- ja kehityspolitiikkansa toimenpidevalikoimaa. Toisaalta muutkin valtiot, kuten Alankomaat, Ruotsi, Saksa ja Sveitsi, pyrkivät profiloitumaan vesidiplomatian osajina. Näistä Sveitsi ja sen Blue Peace -aloite vaikuttaa lupaavimmalta yhteistyökumppanilta.

Tämä Aalto-yliopiston ulkoministeriölle tekemä selvitys keskittyy vesidiplomatia-konseptin kehittämiseen, kansainvälisten lähestymistapojen vertailuun sekä suomalaisen lisäarvon tunnistamiseen. Selvitys pohjautuu keväällä 2019 valmistuneelle vesidiplomatia-analyysille.

Selvityksessä jaotellaan vesidiplomatia kolmeen pääelementtiin: luonnontieteellinen ja yhteiskunnallinen perusta, institutionaalinen perusta ja poliittinen prosessi. Kunkin elementin alla tunnistetaan myös keskeiset teemat, joissa kaikissa Suomella on osaamista ja toimijoita. Selvityksen pohjalta Suomelle tunnistetaan kolme vesidiplomatian kärkeä, jotka erottavat meidät muista: rauhanvälitys, ihmisoikeusperustaisuus ja rajavesiyhteistyö. Nämä kolme osaamisaluetta muodostavat vahvan pohjan suomalaiselle vesidiplomatiatyölle ja luovat sille oman erityisalueen eli ns. vesidiplomatiakärjet, joiden kautta Suomi voi luoda kansainvälistä lisäarvoa.

Selvityksessä ehdotetaan vesidiplomatian edistämistä kahdella rinnakkaisella tavalla: i) käyttämällä vesidiplomatiaa yhteen tuovana kehyksenä ja ii) erityisillä vesidiplomatian edistämiseen kohdennetuilla toimilla. Kehyksenä vesidiplomatiatoimet rakentuvat jo olemassa olevien hankkeiden ja toimijoiden varaan, tuoden ne yhteen saman sateenvarjoteeman alle ja hyödyntäen siis osaltaan niiden resursseja. Kansainvälisen profiloitumisen ja lisäarvon kannalta pelkkä kehyksenä toimiminen ei kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan myös erityisesti vesidiplomatiaan kohdistuvia toimia ja niille lisäresursseja. Tällaiset toimet keskittyvät siis suoraan vesidiplomatian käytännön edistämiseen sekä suomalaisen osaamisen vahvistamiseen. Lisäksi vesidiplomatiatoimiin keskittyvien tahojen yhteistyötä tulee kehittää esimerkiksi ulkoministeriön koordinoiman vesidiplomatiaverkoston kautta.

Yllä esitetyt kaksi tapaa ulottuvat kolmelle tasolle: Suomeen (oma yhteistyö), valikoiduille kohdealueille (varsinaiset vesidiplomatia-kontekstit) sekä laajemmalle poliittiselle tasolle etenkin EU:ssa ja YK:ssa (kansainvälinen profiloituminen ja politiikkavaikuttaminen). Vesidiplomatiatoimiin liittyviä aikajänteitä on puolestaan kaksi: pitkäjänteinen yhteistyön ja osaamisen rakentaminen (ns. maraton) sekä nopeasti esiin nousevat mahdollisuudet käytännön vesidiplomatiatyöhön (ns. spurtit). Näistä maraton on vesidiplomatian päälaji.

Ensimmäisiksi vesidiplomatian kohdealueiksi on luonteva valita alueet, joilla ulkoministeriöllä ja muilla suomalaisilla toimijoilla on jo vesidiplomatian teemoihin kytkeytyvää toimintaa sekä vahvat yhteistyöverkostot. Tällaisia kohdealueita voisivat olla esimerkiksi itäinen Afrikka, Lähi-itä ja Keski-Aasia sekä – Suomen pitkäaikaisen kokemuksen vuoksi – Mekong-joen alue Kaakkois-Aasiassa. Näistä Keski-Aasia ja Irak olivat myös aiemman analyysin case-alueet (<http://bit.ly/Vesidiplomatia>).

Tämä selvitys on tehty monialaisessa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Samanlaista yhteistyötä vaatii myös vesidiplomatian käytännön toteuttaminen, jonka yhtenä ohjaavana keinona voivat toimia selvityksessä esitetyt jäsentelyt. Toisaalta vesidiplomatiatoimet saavat monia eri muotoja ja selvityksessä esitettyä lähestymistapaa tuleekin siksi edelleen kehittää ja muokata kuhunkin toimintaympäristöön ja tarkoitukseen parhaiten sopivaksi.

Tämä sivu tarkoituksella tyhjä

JOHDANTO: VESIDIPLOMATIA JA SUOMI?

Veden merkitys turvallisuudelle, kestäväälle kehitykselle ja hyvinvoinnille on keskeinen. Merkitys tulee vain kasvamaan väestönkasvun, lisääntyvän veden niukkuuden ja ilmastonmuutoksen johdosta: tätä korostaa esimerkiksi Maailman talousfoorumi globaaliriskien arvioissaan (1). Vesidiplomatia yhdistää ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehityspolitiikkaan ja rauhanvälitykseen edistäen alueellista yhteistyötä ja tasapuolista luonnonvarojen käyttöä sekä vähentäen veteen liittyviä jännitteitä. Euroopan unionin vesidiplomatia-päätelmien mukaan myös EU aikoo vahvistaa vettä koskevaa diplomaattista toimintaansa (2).

Yksittäisten valtioiden on syytä keskittää ulkopolitiikassaan resursseja valikoiduille politiikka-aloille erottuakseen kansainvälisessä kentässä. Suomi on viime vuosina pyrkinyt aktiivisesti profiloitumaan vesidiplomatian edistäjänä, rakentaen toimintaa kahdelle Suomen kansainväliselle vahvuusalueelle: rauhanvälitykselle ja rajavesiosaamiselle. Vuonna 2018 julkaistussa, viiden ministeriön (MMM, STM, TEM, UM & YM) yhteisessä Suomen vesialan kansainvälisessä strategiassa rauha ja vesi valittiin yhdeksi kolmesta painopisteestä (3). Vesidiplomatia on tunnistettu myös yhdeksi Suomen rauhanvälitystoiminnan vahvuusalueista.

Keväällä 2019 valmistuneessa Aalto-yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston tutkijoiden toteuttamassa hankkeessa kehitettiin lähestymistapa vesidiplomatian analysointiin ja testattiin sitä Keski-Aasian ja Irakin tapaustutkimuksilla (4). Osin hankkeen innoittamana Suomeen perustettiin kesällä 2019 ulkoministeriön koordinoima vesidiplomatiaverkosto, joka tuo yhteen keskeiset ministeriöt, yritykset, järjestöt sekä yliopistot ja tutkimuslaitokset. Verkostomaisen toimintamallin tavoitteena on yhdistää ulko-, turvallisuus- ja kehityspoliittiset voimavarat sekä rauhanvälitys- ja vesiosaaminen. Verkoston etuna on, että sen toteuttaminen ei vaadi uusia rakenteita, vaan se yhdistää olemassa olevan osaamisen yhteisen tavoitteen alle. Toisaalta tässä selvityksessä todetaan, että verkostomaisen toiminnan täysimittainen hyödyntäminen vaatisi myös suoraan vesidiplomatiaan kohdennettuja resursseja.

Tämän selvityksen tavoitteena on tunnistaa Suomen ulkopolitiikan kannalta luonteva erityisalue vesidiplomatiaan liittyen (ns. vesidiplomatiakärjet). Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tunnistamme selvityksessä vesidiplomatian keskeiset elementit ja teemat, vertailemme keskeisiä kansainvälisiä vesidiplomatian lähestymistapoja sekä kartoitamme ns. referenssimaiden ja niiden toimijoiden vesidiplomatiakäytäntöjä. Näiden pohjalta mietimme Suomen vesidiplomatian mahdollista erityisaluetta kolmen kriteerin kautta: tieto, osaaminen ja kansainvälinen kysyntä; riittävät resurssit sekä Suomen oma profiili ja sen vahvistaminen.

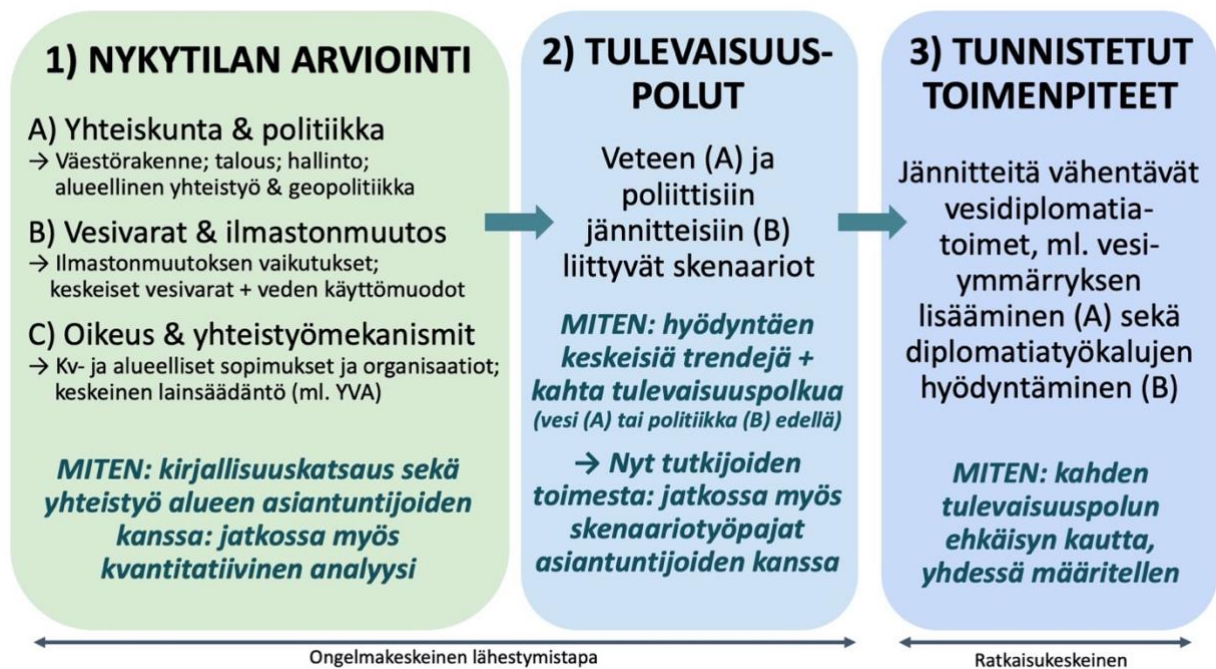
Selvityksessä esitellään lähestymistapa vesidiplomatia-toimenpiteiden tunnistamiseen sekä jäsentely vesidiplomatian keskeisistä elementeistä ja niihin liittyvistä suomalaisista toimijoista. Selvityksen lopuksi tunnistamme suomalaisen lähestymistavan erityisalueen eli ns. vesidiplomatiakärjet ja esitämme johtopäätökset ja suositukset vesidiplomatiaan liittyen.

Selvitys on tehty Suomen ulkoministeriön kehityspoliittisena tilausselvityksenä Aalto-yliopiston tutkijoiden (Erik Salminen, Elina Häkkinen ja Marko Keskinen) toimesta ja UniPID-verkoston hallinnoimana. Raportin tekoa ovat tukeneet hankkeen ohjausryhmä sekä muut kotimaiset asiantuntijatahot. Tutkimusraportti ei edusta ulkoministeriön virallista kantaa.

LÄHESTYMISTAPA VESIDIPLOMATIAAN

Vesidiplomatia voidaan määritellä keväällä 2019 valmistuneen vesidiplomatia-analyysin¹ pohjalta seuraavasti: **vesidiplomatialla tarkoitetaan veteen ja sen käyttöön liittyvien poliittisten jännitteiden ennaltaehkäisyä ja ratkaisua hyödyntäen vesiosaamista ja diplomatiatyökaluja usealla eri diplomatiaraiteella** (4). Vesidiplomatiatoimia tarkastellessa tulee kiinnittää huomiota tarkastelutasojen ja kontekstin merkitykseen, sillä ne molemmat vaikuttavat vesidiplomatiatoimien laatuun (5). Globaalin, alueellisen ja valtioiden välisten tasojen lisäksi tarkastelussa tulee kiinnittää huomiota toimenpiteiden vaikutuksiin kansallisella ja paikallisella tasolla sekä veden rooliin kestävän ja tasa-arvoisen kehityksen sekä ihmisoikeuksien vahvistajana (6).

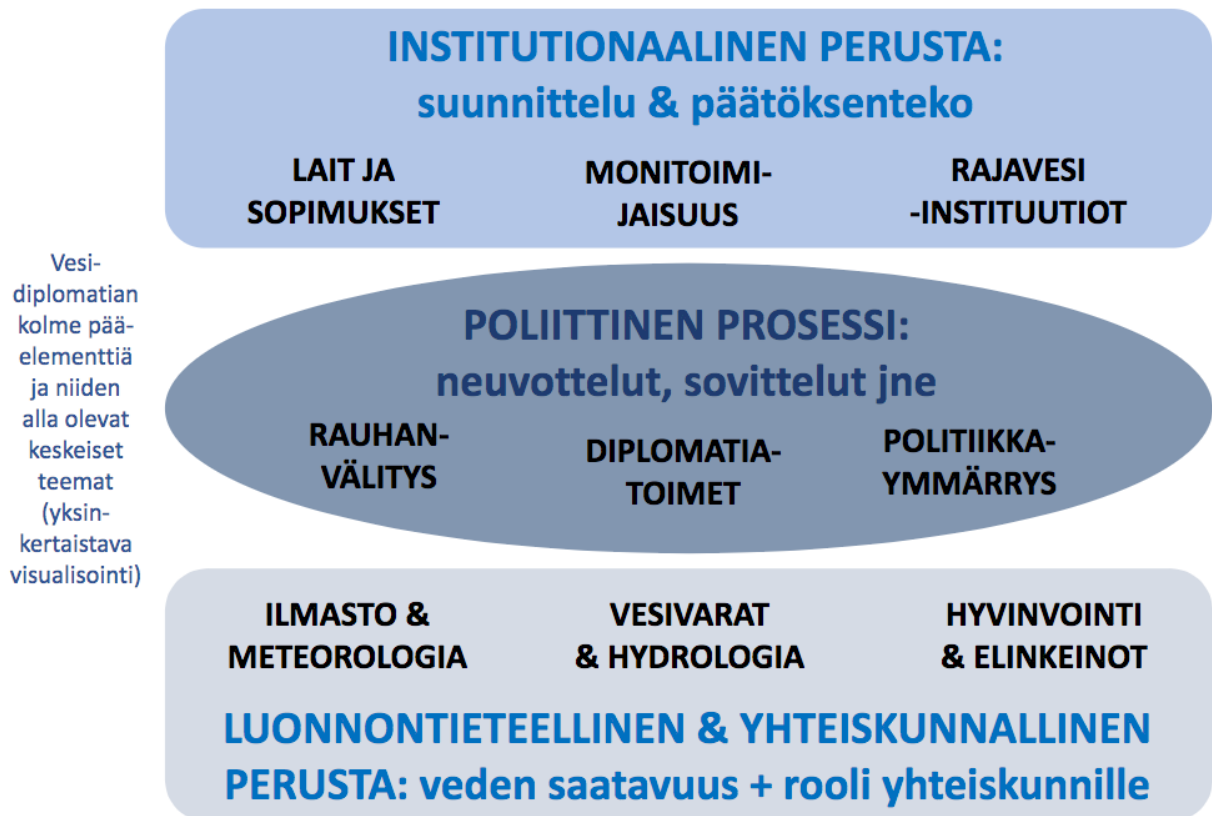
Osana tätä selvitystä päivitimme kevään 2019 vesidiplomatia-analyysissä sekä siihen kytkeytyvässä opinnäytetyössä (7) kehitettyä kolmiportaista lähestymistapaa sidosryhmiltä saadun palautteen perusteella. Keskeisimpänä muutoksena oli toisen portaan (konfliktipolut) päivittäminen neutraalimpaan tulevaisuuspolku-muotoon. Lähestymistavan tavoitteena on ensinnäkin ymmärtää kohdealueen nykytila sekä tunnistaa sen ja tulevaisuuspolkujen avulla konkreettisia toimenpiteitä vesidiplomatian edistämiseen yhdessä paikallisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Lähestymistavassa kuvataan ensin alueen nykytila ja keskeiset jännitteet kolmen pääteeman avulla: yhteiskunta ja politiikka, vesivarat ja ilmastonmuutos sekä oikeudelliset viitekehykset ja yhteistyömekanismit (1. porras). Tämän pohjalta tunnistetaan kaksi mahdollista veteen liittyvää tulevaisuuspolkua pohjautuen yksinkertaiseen skenaarioprosessiin, joka hyödyntää keskeisiä trendejä sekä luomaamme tulevaisuuspolku-kehystä (2. porras). Lopuksi tunnistamme joukon toimenpiteitä, joiden avulla voidaan ennakoida ja ennaltaehkäistä veteen liittyviä konflikteja alueella konkreettisten vesidiplomatiatoimenpiteiden kautta (3. porras). Toimenpiteet jakautuvat tulevaisuuspolkuihin kytkeytyviin kahteen pääkategoriaan: toimenpiteet, joilla lisätään vesivaroihin liittyvää tietoa ja ymmärrystä (A) sekä toimenpiteet, joilla vahvistetaan poliittista yhteistyötä ja diplomatiatyökalujen hyödyntämistä myös vesiasioissa (B).

¹ Keväällä 2019 valmistunut vesidiplomatia-analyysi on luettavissa osoitteessa: <http://bit.ly/Vesidiplomatia>

Tämän selvityksen aikana olemme miettineet myös tarkemmin vesidiplomatian käytännön toteutusta sekä vesidiplomatian laajaa toimintakenttää. Tähän liittyen olemme luoneet alla olevassa kuvassa esitetyn **yksinkertaistetun jäsentelyn vesidiplomatian kolmesta keskeisestä elementistä (luonnontieteellinen & yhteiskunnallinen perusta, institutionaalinen perusta ja poliittinen prosessi) sekä niihin liittyvistä teemoista.** Kuvaaja täydentää yllä kuvattua kolmiportaista lähestymistapaa vesidiplomatiatoimenpiteiden tunnistamiseen tarjoamalla jäsentelyn vesidiplomatian keskeisistä elementeistä ja teemoista.

Elementtien ja teemojen tunnistamisen ohella kuvaaja pyrkii välittämään kaksi tärkeää ajatusta. Ensinnäkin kestävien vesidiplomatiatoimien taustalla tulee olla ymmärrys ko. alueen luonnontieteellisestä ja yhteiskunnallisesta sekä institutionaalisesta perustasta: vain tämä perusta tarjoaa riittävän ymmärryksen varsinaiseen vesidiplomatiatoimintaan.

Toisaalta varsinaisten vesidiplomatiatoimien keskiössä on yleensä poliittinen prosessi, joka pyrkii ennalta ehkäisemään ja ratkomaan veteen liittyviä jännitteitä. Huomionarvoista on, että tämä poliittinen prosessi tapahtuu yleensä osin ylemmällä tasolla (esim. valtion päämiehet tai ministerit) kuin vesialan vakiintunut institutionaalinen yhteistyö (esim. jokikomissiot ja niiden työryhmät).

Vaikka suomalaisessa toimijakentässä on osaamista kaikista näistä kolmesta elementistä ja niiden alla kuvatuista teemoista, tämä osaaminen ei yksin riitä käytännön kontekstissa. Sen vuoksi suomalainen osaaminen tulee aina yhdistää muiden toimijoiden ja kumppaneiden osaamiseen ja ymmärrykseen. Tällaisia kumppaneita voivat olla sekä paikalliset toimijat (esim. jokikomissiot, ministeriöt ja järjestöt) että kansainväliset kumppanit (esim. EU, Sveitsi tai YK-järjestöt), kustakin kontekstista riippuen.

Yllä esitetyn pohjalta ehdotamme, että **vesidiplomatiaa tulisi edistää kahdella rinnakkaisella tavalla: i) käyttämällä vesidiplomatiaa yhteen tuovana kehyksenä ja ii) erityisillä vesidiplomatian edistämiseen kohdennetuilla toimilla.** Kehyksenä toimiessaan vesidiplomatiatoimet rakentuvat jo olemassa olevien hankkeiden ja toimijoiden varaan (sekä Suomessa että maailmalla), tuoden ne yhteen saman sateenvarjoteeman alle ja hyödyntäen siis osaltaan niiden resursseja. Vesidiplomatian pääelementit ja teemat auttavat osaltaan tunnistamaan tällaiset toimijat ja hankkeet. Vesidiplomatiaa ei voi kuitenkaan käyttää ainoastaan tällaisena kehyksenä, jos ja kun tavoitteena on suomalaisen vesidiplomatia-lähestymistavan aktiivinen edistäminen sekä sen kansainvälinen profiloiminen ja suomalainen lisäarvo. Tarvitaan siis myös suoraan vesidiplomatiaan kohdistuvia lisäresursseja ja erityistoimia. Nämä toimet keskittyvät vesidiplomatian käytännön edistämiseen sekä suomalaisen osaamisen vahvistamiseen ja sen profilointiin.

Yllä esitetyt kaksi vesidiplomatian toteuttamisen tapaa ulottuvat **kolmelle tasolle: Suomeen (oma yhteistyö), valikoiduille kohdealueille (varsinaiset vesidiplomatia-kontekstit) sekä laajemmalle poliittiselle tasolle etenkin EU:ssa ja YK:ssa (kansainvälinen profiloituminen ja politiikkavaikuttaminen).** Tasot kytkeytyvät toisiinsa, mutta jokaisella tasolla vesidiplomatian toteuttaminen ja suomalaisen lisäarvon edistäminen vaatii hieman erilaisia toimia.

Vesidiplomatiatoimiin liittyviä **aikajäniteitä on kaksi: pitkäjänteinen yhteistyön ja osaamisen rakentaminen (ns. maraton) sekä nopeasti esiin nousevat mahdollisuudet käytännön vesidiplomatiatyöhön kuten neuvottelujen järjestämiseen tai osapuolien väliseen sovittelutyöhön (ns. spurtit tai pyrähdykset).**

Vesidiplomatiaa voidaan siis ajatella maratonina, jossa on hyvä olla valmiina nopeampiin pyrähdyksiin. Maraton on vesidiplomatian päälajeja, jossa keskitytään kehittämään olemassa olevaa toimintaa ja yhteistyötä eli rakentamaan vahvaa ja pitkäkestoista pohjaa vesidiplomatiatoimille yllä kuvattujen elementtien ja teemojen kautta. Pyrähdyksissä taas on kyse aktiivisista vesidiplomatiatoimista, kuten vaikkapa patokiistaan tarvittavista ratkaisuksista ja siihen liittyvän sovitteluprosessin koordinoinnista. Tällaiset pyrähdykset tulevat usein eteen sangen nopeastikin ja Suomen rooli niissä voi olla kontekstista riippuen hyvinkin erilainen (Suomi voi toimia esimerkiksi EU:n taustatukena tai toisaalta jokin suomalainen järjestö tai henkilö voi saada vastuun koko neuvotteluprosessin vetämisestä). Tämän vuoksi pohjatyötä tulee tehdä pitkäjänteisesti eri toimijoiden kanssa, jotta kaikki ovat tarvittaessa valmiita eteen tuleviin vesidiplomatiapyrähdyksiin.

Tavoitteena on, että yllä esitelty lähestymistapa sekä siihen liittyvät vesidiplomatian keskeiset teemat auttavat valmistamaan toimijoita näihin pyrähdyksiin valitussa alueellisessa kontekstissa samalla kun vesidiplomatiaverkoston toiminta takaa sen, että sopivaa asiantuntemusta on löydettävissä lyhyelläkin varoitusajalla. Tällöin Suomi voi tarpeen vaatiessa käynnistää strategisesti valittuja vesidiplomatiatoimenpiteitä, joita voivat olla esimerkiksi alueellisten tai temaattisten asiantuntijaryhmien muodostaminen, virkamiesvierailut ja -vaihdot, rajavesiyhteistyön edistäminen, veteen liittyvät vaikutustenvaikutustenarviointit, tieteellinen yhteistyö sekä erilaiset neuvottelu- ja sovittelumenettelyt.

KANSAINVÄLISTEN LÄHESTYMISTAPOJEN VERTAILU

Eräs tämän selvityksen tavoitteista on kartoittaa vesidiplomatiaan liittyviä lähestymistapoja kansainvälisesti sekä vertailla niiden toimivuutta. Muiden maiden ja toimijoiden olemassa olevien käytäntöjen tunnistaminen auttaa miettimään, miten Suomen vesidiplomatiatoimia kannattaisi lähteä toteuttamaan. Keskeisenä ajatuksena on yhtäältä hahmottaa Suomen erityisalue vesidiplomatian saralla sekä toisaalta kartoittaa Suomelle mahdollisia yhteistyötahoja.

Joulukuussa 2019 järjestetyssä monitoimijaisessa vesidiplomatiatyöpajassa valittiin neljä referenssimaat selvitykseen: Alankomaat, Ruotsi, Saksa ja Sveitsi. Valitut referenssimaat ovat kaikki eurooppalaisia, kehityspolitiikastaan tunnettuja toimijoita, joiden vesidiplomatiatoimijat ja -toimet vastaavat sangen hyvin sitä mitä Suomi tavoittelee. Näiden neljän referenssimaan joukosta valittiin tarkempaan tutkimukseen alla kuvatut neljä vesidiplomatia-lähestymistapaa kolmesta eri maasta. Lisäksi kartoitimme kyseisten valtioiden vesidiplomatiatoimijoita (Liite 1) sekä vesidiplomatiaan liittyviä kvantitatiivisia analyysityökaluja (Liite 2): näistä voi olla hyötyä käytännön hankkeita ja yhteistyömahdollisuuksia suunniteltaessa.

Lähestymistapa	Toimija ja maa
Water Diplomacy – a Niche for the Netherlands?	Clingendael Institute, Alankomaat
Multi-track Water Diplomacy Framework	Hague Institute of Global Justice + yhteistyökumppanit, Alankomaat
Shared Waters Partnership	Stockholm International Water Institute (SIWI), Ruotsi
Blue Peace Initiative	Sveitsin ulkoministeriö ja Geneva Water Hub (GWH), Sveitsi

Neljä tarkasteluun valittua lähestymistapaa tarjoavat kukin oman näkökulmansa kansallisen vesidiplomatiatoimijuuden rakentamiselle. Alankomaalainen *Water Diplomacy – a Niche for the Netherlands?* –selvitys tutkii sitä, miten vesidiplomatiasta tehdään valtion ulkopoliittinen erityisala. Niin ikään alankomaalaisen Haagin instituutin vetämänä kehitetty *Multi-Track Water Diplomacy Framework* pyrkii lähestymään vesidiplomatiata moniraiteisesti.

Ruotsalaisen SIWI:n *Shared Water Partnership* on esimerkki siitä, miten tuoda yhteen eri vesidiplomatiatoimijoita verkostomaisesti. Sveitsissä Geneva Water Hubin alaisuuteen kuuluva *Blue Peace Initiative* puolestaan on esimerkki pitkäkestoisten ja verkostomaisten rahoitus- ja tutkimuspuitteiden rakentamisesta.

Seuraavassa teemme yhteenvedon näistä neljästä lähestymistavasta tarkastelemalla niiden taustaa, tavoitteita ja tuloksia sekä tulevaisuuden suuntaviivoja.

Water Diplomacy – a Niche for the Netherlands?

Alankomaissa vuosina 2011–2015 tehty selvitys kuvaa mahdollisuuksia ja edellytyksiä nostaa vesidiplomatia Alankomaiden ulkopoliittiseksi erityisalueeksi. Selvitys tehtiin hallituksen politiikkaa kommentoivan ajatushautomon (Clingendael Institute) ehdotuksesta ja yhteistyössä Alankomaiden ulkoministeriön ja vesivarojen hallinnan keskuksen (Water Governance Centre) kanssa.

Tavoitteet & tulokset

Selvityksen lähestymistavassa on tuotu esiin vesidiplomatiatoimijalta vaadittavia ominaisuuksia, joita ovat neutraalisuus ja legitimitetti, tarvittaessa taloudelliset resurssit ja poliittinen valta, tekninen ja laillinen osaaminen sekä aluekontekstin tuntemus (8).

Selvityksen mukaan vesidiplomatia voi olla osa Alankomaiden ulkopoliittikkaa seuraavilla tavoilla (8).

1. kansainvälisen vesioikeuden edistäminen (konfliktinehkäisy)
2. kehitysyhteistyö ja tekninen tuki (konfliktinehkäisy)
3. kapasiteetinrakennusharjoitukset (konfliktinehkäisy)
4. hyvä hallinto, välitys, tiedonkeruuhankkeet ja sovittelumekanismit (konfliktinratkaisu)

Selvityksessä Alankomaiden vesidiplomatiatoimijoiksi mainitaan hallituksen osapuolet, tiedeinstituutit (esim. Clingendael, UT, UNESCO-IHE, TU Delft), yksityiset toimijat sekä kansainväliset toimijat kuten pysyvä välitystuomioistuin (PCA) ja kansainvälinen tuomioistuin (ICJ). Selvityksen avulla on kartoitettu Alankomaiden mahdollisia kärkiä vesikysymysten suhteen. Kartoituksen perusteella esitetään neljää vaihtoehtoa tai toisiaan täydentävää vesidiplomatiasuuntausta:

1. Neutraali välittäjä hallitusten välisissä organisaatioissa
2. Keskeinen *hub* – vetovastuu kansainvälisissä verkostoissa
3. Mahdollistaja – järjestöjen tukija ja fasilitoija
4. Normatiivinen toimija – kansainvälisten vesisopimusten edistäjä

Raportissa tuodaan esiin myös selvitettävät mahdollisuudet yhteistyöhön muiden aktiivisten EU-jäsenmaiden kanssa sekä EU-instituutioissa (EEAS, CFSP ja UNECE), erityisesti konfliktin ehkäisyssä sekä rauhankäytössä. Toimijoista Alankomaiden ulkoministeriö on profiloitunut konfliktinehkäisyyn, mutta voi toimia tarvittaessa neutraalina välittäjäosapuolena. Alankomaiden ulkoministeriö myös koordinoi vesidiplomatiaverkostoa.

Raportin suurin anti oli herättää keskustelua Alankomaissa vesidiplomatian ympärillä ja tuoda teema laajemmin politiikkojen ja virkamiesten tietoisuuteen. Lisäksi se vahvisti käsitystä siitä, että vesivaroihin liittyvät haasteet kuuluvat muillekin kuin teknillisille asiantuntijoille. Käytännön toimet raportin julkaisun jälkeen ovat vaihdelleet ministeriön käytössä olevien resurssien ja poliittisten intressien mukaan. Epäsuorana tuloksena Alankomaihin perustettiin vuonna 2018 ulkoministeriön rahoittama Water, Peace and Security Partnership, joka pyrkii tuomaan yhteen maan vesidiplomatiatoimijat (9).

Multi-track Water Diplomacy Framework

Haagin globaalin oikeuden instituutti johti vuonna 2016 alkanutta vesidiplomatiaan liittyvää tutkimushanketta (Water Diplomacy - Making Water Cooperation Work), johon osallistuivat lisäksi SIWI, ICWC, IUCN sekä neljä yliopistoa (Uppsala, Otago, Cork ja Tufts). Osana hanketta luotiin moniraiteinen lähestymistapa vesidiplomatiaan.

Tavoitteet & tulokset

Lähestymistavan tavoitteena oli kehittää analyttinen viitekehys moniraitaiselle vesidiplomatialle, jonka tarkoituksena on helpottaa päätöksentekoa eri vesiyhteistyön tasoilla tunnistamalla oleellisia kipukohtia ja yhteistyömahdollisuuksia. Tämä toteutettiin analysoimalla hallinnollisia, poliittisia ja lainsäädännöllisiä näkökulmia sekä alueellisia valtasuhteita ja paikallista kiinnostusta vesiyhteistyön kehittämiseen. Kirjallisuusselvityksen perusteella viitekehukseen tunnistettiin viisi tärkeintä vesiyhteistyön osa-aluetta (10):

1. Valuma-alueen konteksti ja tilannekohtainen konteksti
2. Rakenne / instituutiot
3. Toimijat / toiminta
4. Toimintatilanne
5. Tuotokset, lopputulemat ja vaikutukset

Viitekehystä testattiin kevyesti kyselyllä Etelä-Aasiassa Brahmaputran valuma-alueella, osana monitoimijaista työpajaa vuonna 2016. Lisäksi hankkeen lopputuotoksina julkaistiin kaksi alueraporttia: Brahmaputra ja Jordan (11).

Tutkimushankkeen päättymisen jälkeen ja Haagin instituutin lopettaessa väliaikaisesti toimintansa lähestymistapaa ei olla erityisesti viety eteenpäin. Hanke tarjoaa kuitenkin varteenotettavan vertailukohteen Suomessa keväällä 2019 valmistuneelle vesidiplomatialähestymistavalle.

Shared Waters Partnership (SWP)

Shared Waters Partnership (SWP) on Tukholman kansainvälisen vesi-instituutin SIWI:n (Stockholm International Water Institute) perustama ja ylläpitämä alusta, jonka tavoitteena on yhdistää julkiset toimijat, järjestöt, yksityinen sektori, kansalaisyhteiskunta ja media. SWP hyödyntää toiminnassaan SIWI:n kansainvälistä verkostoa (ml. World Water Week) sekä Unescon kansainvälisen vesiyhteistyön keskuksen ICWC:n tutkimuskapasiteettia (12). ICWC on Unescon tukema keskus, joka pyrkii edistämään rajat ylittävää vesiyhteistyötä sekä vesidiplomatiata samalla kun SWP toimii alustana vesiyhteistyölle ja siihen vaadittavalle dialogille.

Tavoitteet & tulokset

SWP pyrkii parantamaan jaettujen vesivarojen ympärillä olevaa yhteistyötä konfliktiherkillä alueilla. SWP:n tavoitteena on tarjota interventioita valuma-alueille, strategisia analyysejä, temaattisia työpajoja ja neuvonantopalveluita sekä toimia yhteistyöalustana (12).

On syytä todeta, että suuri osa SWP:n toiminnasta tukee valtioiden välistä ja alueellista ensimmäisen raiteen diplomatiata, jonka konkreettiset tulokset eivät ole julkisesti nähtävillä.

Blue Peace Initiative (BPI)

Vuonna 2011 perustettu Blue Peace Initiative (BPI) luo vesidiplomati-alustan eri alojen toimijoille (yliopistot, politiikka, järjestöt, yksityinen sektori, etc.) sekä eri tasoilla (paikallisesta globaaliin). BPI tukee aloitteita liittyen veteen, rauhaan, turvallisuuteen ja yhteistyöhön. BPI on Sveitsin ulkoministeriön aloite, jonka toteuttamista Geneva Water Hub ja moni muu toimija tukee.

Tavoitteet & tulokset

BPI on osaltaan tukenut laajasti kansainvälisiä vesidiplomatiatoimia, näkyvimpänä niistä on Geneva Water Hubin toimiminen vettä ja rauhaa käsittelevän maailmanlaajuisen korkean tason paneelin (Global High-level Panel on Water and Peace) sihteeristönä (13,14). Paneelin julkistaman

loppuraportin (A Matter of Survival, 2017) suositusten perusteella BPI-nimikkeen alla on muun muassa seuraavia toimintoja:

- Opetustoimintaa (esim. Environmental Security and Peace -massiivi verkkokurssi)
- Rahoitusinstrumentti (Blue Peace Financing)
- Tutkimustyökalu (Blue Peace Index)

Rahoitusinstrumentti pyrkii kehittämään innovatiivisia rahoitusvälineitä poikkileikkaaviin ja rajat ylittäviin vesi-investointeihin, kun taas tutkimustyökalun avulla voidaan arvioida valtioiden välisten vesivarojen tilaa. Indeksi julkistettiin vuonna 2019 ja sen ensimmäiselle kierrokselle valittiin viisi eri jokien valuma-aluetta arvioitavaksi: Amazon, Mekong, Senegal, Sava sekä Tigris-Eufraat. Arvioinnissa käytettiin viittä eri kategoriaa: politiikka ja lailliset viitekehykset, instituutiot ja osallistaminen, vesivarojen hallinnoinnin instrumentit, infrastruktuuri ja rahoitus sekä yhteistyökonteksti (15).

BPI on perustanut kaksi alueellista hanketta Keski-Aasiaan ja Lähi-itään, joiden tavoitteena on vahvistaa veden asemaa rauhan ja kehityksen välineenä. Näiden aloitteiden ansiosta on mm. perustettu nuorille teemaan liittyviä verkostoja Keski-Aasiassa, saatu aikaiseksi lukuisia sopimuksia yhteiselle tutkimustyölle Lähi-idässä sekä tehty kattavaa tutkimusta veden yhteisistä hyödyistä molemmilla alueilla (13). BPI tekee yhteistyötä sekä kansainvälisten toimijoiden (esim. UNECE, IUCN & GWP) että kansallisten toimijoiden (esim. GIZ & German-Kazakh University) kanssa ja on saanut paljon näkyvyyttä viime aikoina.

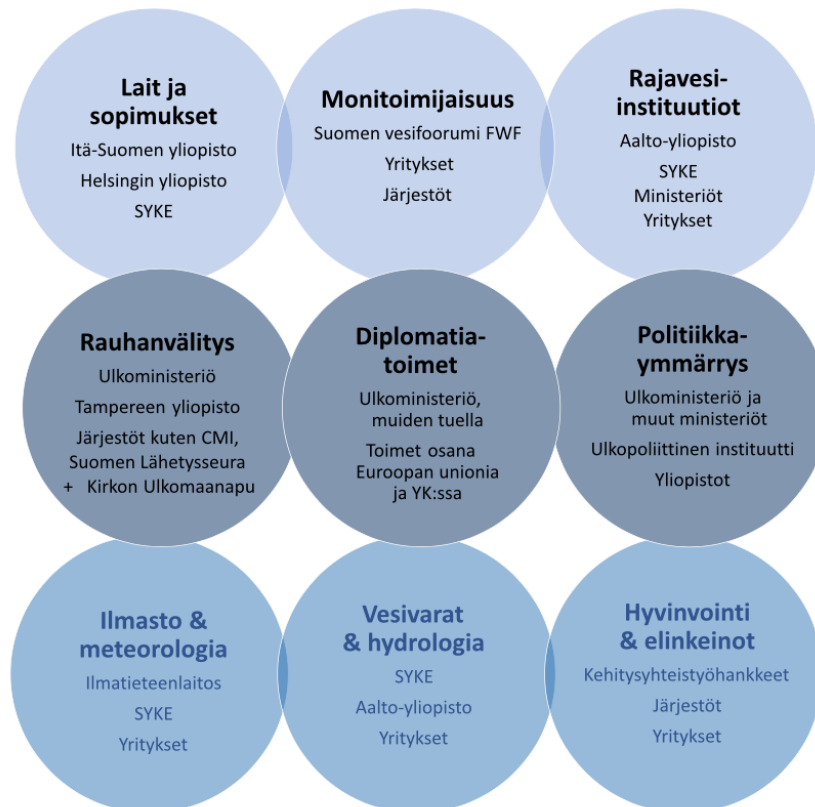
VESIDIPLOMATIAN TOIMIJAKENTTÄ

Yksi keino hahmottaa vesidiplomatian monialaisia toimijoita on kuvata ne toimijakentän muodossa. Tässä kappaleessa tunnistamme ja ryhmittelemme suomalaisia vesidiplomatiatoimijoita sekä muodostamme matriisipohjaisen toimijakartan, johon sijoitamme esimerkinomaisesti Suomen ja referenssimaiden toimijoita. Tällä tavalla pyrimme ymmärtämään paremmin vesidiplomatian kansainvälisen toimijakentän painopisteitä sekä suomalaisen toimijakentän vahvuuksia.

Suomalaiset vesidiplomatiatoimijat

Osana tätä selvitystä ryhmittelimme suomalaisen vesidiplomatiiosaamisen ja keskeiset toimijat käyttäen apuna yllä kuvattuja vesidiplomatian kolmea pääelementtiä ja niiden teemoja.

Oheisessa kuvaajassa toimijat on tunnistettu käymiemme keskustelujen sekä vesidiplomatiaverkostossa toimineiden tahojen piiristä. Jaottelu on alustava eikä siis kattava: ajatuksena on vain osoittaa, että Suomesta löytyy monipuolista ja laaja-alaista osaamista kaikista vesidiplomatiiaan liittyvistä keskeisistä teemoista.

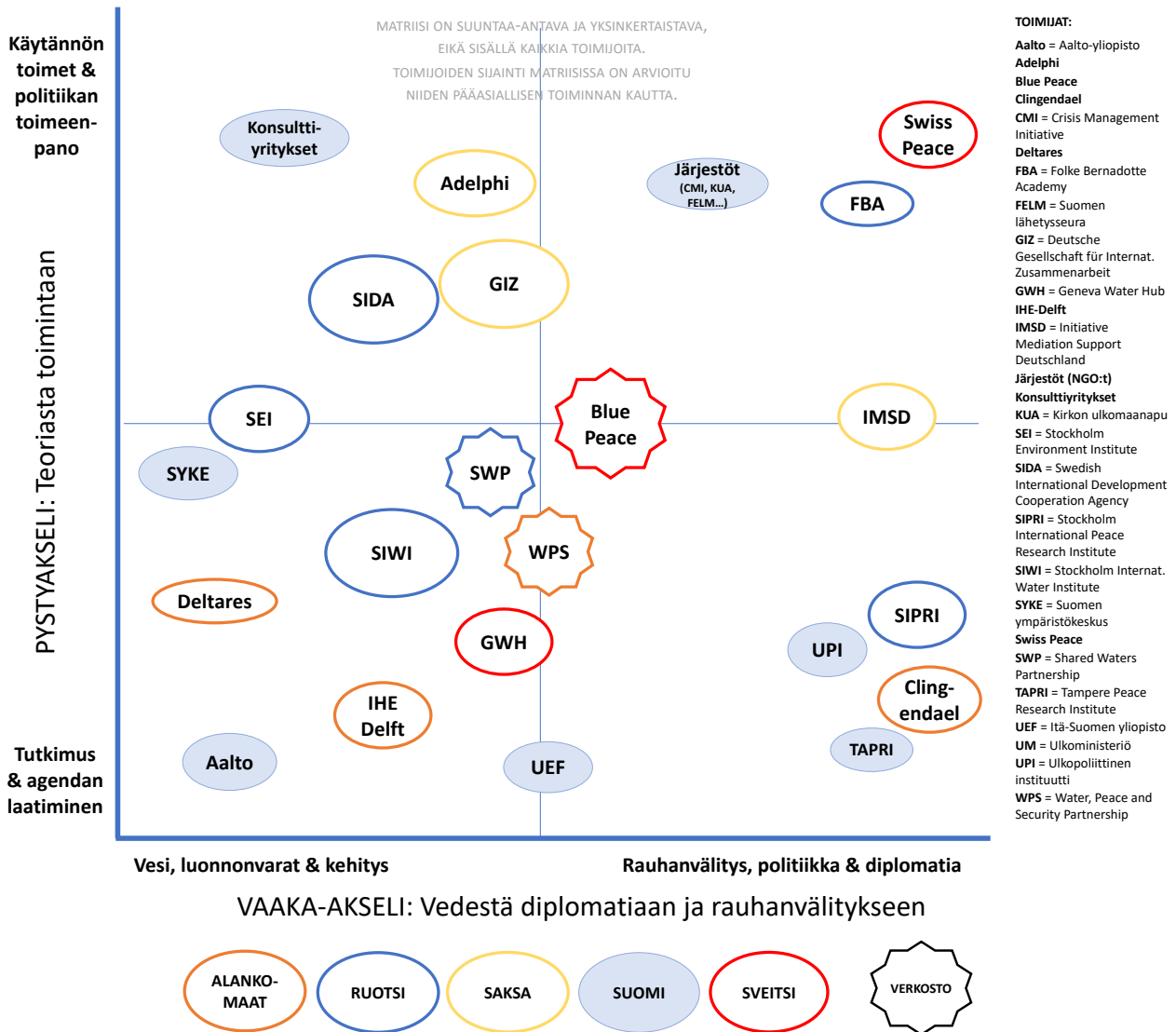
Toimijat suuntaa-antavia esimerkkejä - lista ei ole kattava.

Huomattavaa on, että monet kuvaajassa tunnistetuista toimijoista tekevät jo nyt yhteistyötä erilaisissa hankkeissa ja verkostoissa ja alan toimijat ylipäänsä tuntevat toisensa melko hyvin – myös vesidiplomatiaverkoston ulkopuolella. Tämä yhteiskunnalliset sektorit sekä eri teemat ylittävä yhteistyö on eräs maamme pienuuden tuomista eduista ja siten ehdottomasti yksi Suomen kansainvälisistä vahvuuksista myös vesidiplomatiiaan liittyen.

Referenssimaiden ja Suomen vesidiplomatiatoimijat

Pystyäksemme vertailemaan Suomen ja selvityksen referenssimaiden (Alankomaat, Ruotsi, Saksa ja Sveitsi) keskeisiä vesidiplomatiatoimijoita loimme seuraavalla sivulla kuvatun yksinkertaistetun toimijakartan. Toimijakartta on matriisi, joka koostuu kahdesta akselista. Pystyakselilla ("Teoriasta toimintaan") kriteerit akselin eri päissä ovat: tutkimus ja agendan laatiminen sekä politiikan toimeenpano ja käytännön toimet. Vaaka-akselilla ("Vedestä diplomatiiaan ja rauhanvälitykseen") arvioimme toimijoita sen perusteella, ovatko ne suuntautuneet enemmän veteen ja kehitykseen vai rauhanvälitykseen ja diplomatiiaan. Sakaroilla merkityt toimijat edustavat ns. alustaa tai verkostoa, joilla on todellisuudessa laajempi ulottuvuus.

Toimijakartta keskittyy siis maakohtaisiin toimijoihin, joten kansainväliset toimijat kuten EU ja YK-järjestöt eivät ole siinä mukana. Samalla on hyvä huomata, että suuri osa käytännön diplomatiatoimenpiteistä tapahtuu valtioiden välisellä tasolla (ns. raide 1), jota ei kuvaajassa ole esitetty. Toimijakartan akselit ovat luonnollisesti yksinkertaistuksia ja toimijoiden sijoittelu on vain suuntaa antava, edustaen selvityksen tekijöiden näkemystä tehtyyn tutkimukseen perustuen. Toimijoiden sijoittelu ja niiden lähekkäisyys ei myöskään kuvaa toimijoiden kytköksiä vaan ainoastaan sitä, että toimijat ovat näkemyksemme mukaan samankaltaisia tässä jaottelussa. Lisäksi toimijoiden kokoa on kuvattu yksinkertaistetun kolmijaon avulla (pieni/keskisuuri/suuri).

SUOMALAISET VESIDIPLOMATIAKÄRJET

Vesidiplomatian tavoitteena on luoda temaattinen kehys, joka osaltaan tuo yhteen ja suuntaa Suomen ulko-, turvallisuus- ja kehityspolitiikkaa sekä lisää Suomen kansainvälistä näkyvyyttä. Samalla vesidiplomatia tarjoaa raamin yhteistyölle sekä suomalaisten että kansainvälisten toimijoiden kanssa ja tuo esiin Suomen osaamista kestävyys- ja turvallisuushaasteiden ratkojana.

Yleisesti ottaen tietyn erityisosaamisen aikaansaamisen ja sen ylläpitämisen voidaan katsoa edellyttävän panostusta seuraaviin kolmeen kriteeriin tai osa-alueeseen (8).²

1. Tieto, osaaminen ja kansainvälinen kysyntä
2. Riittävät resurssit ja verkostomainen yhteistyö
3. Suomen oma profiili

Seuraavaksi tarkastelemme Suomen vesidiplomatiatoimijoiden ja -osaamisen nykytilaa näiden kolmen yleisen kriteerin perusteella.

Tieto, osaaminen ja kansainvälinen kysyntä

Vesidiplomatian kysyntä tulee todennäköisesti kasvamaan tulevaisuudessa keskeisten megatrendien kuten ilmastonmuutoksen sekä lisääntyvän veden niukkuuden, väestön ja geopoliittisten jännitteiden vuoksi. **Suomi on kansainvälisesti kokoaan suurempi tekijä sekä rauhanvälityksessä että rajavesiyhteistyössä, jotka molemmat yhdistyvät vesidiplomatiassa.**

Rauhanvälityksessä Suomella on pitkäaikaista osaamista ja suomalaiset ovat profiloituneet neutraaleina pienen maan toimijoina, jotka pystyvät ratkomaan konflikteja eri tasoilla. Ulkoministeriö edistää aktiivisesti rauhanvälityksen teemoja muun muassa YK:ssa. Presidentti Martti Ahtisaaren tunnettuus (ml. Nobelin rauhanpalkinto) sekä CMI:n ja useiden muiden järjestöjen tekemä työ ovat tärkeitä käytännön esimerkkejä suomalaisen rauhanvälitystyön osaamisesta ja merkityksestä.

Rajavesiyhteistyössä Suomella on myös sekä osaamista että kansainvälistä tunnettuutta. Suomella on ollut keskeinen rooli molempien YK:n rajavesisopimusten (UNECE 1992 ja YK 1997) alullepanossa ja pitkäjänteisessä edistämisyssä, joihin lukeutuvat esimerkiksi ns. vesi-ruoka-energia –nexus-lähestymistavan kehittäminen, arviointi ja monitorointi sekä UNECE-sopimuksen tunnettuuden lisääminen³. Suomi on myös tukenut pitkäaikaisesti alueellista rajavesiyhteistyötä kumppanimaissa (etenkin Mekong, Niili ja Keski-Aasia). Suomen oma rajavesiyhteistyö toimii erityisen hyvin, ja Suomi–Venäjä -rajavesiyhteistyö on vaikeista lähtökohdistaan huolimatta arvioitu yhdeksi maailman parhaista (16): tämä tarjoaa mahdollisuuden profiloitumiseen myös oman osaamisemme ja kokemuksemme osalta. Lisäksi Suomella on kokemusta ja osaamista useiden kehityspoliittisten vesihankkeiden (vesivarat ja WASH) tukemisesta muun muassa Etiopiassa, Keniassa ja Nepalissa. Suomessa on teknistä osaamista myös vesiympäristön seurantaan ja tarkkailuun liittyen sekä kattavaa kokemusta esimerkiksi ympäristönmuutosten ja säähavaintojen tilastoinnista.

Suomalainen toiminta pohjautuu yleensä tieteellisesti tuotettuun ja objektiiviseen tietoon, mikä on valtti myös sovittelutehtävissä ja vesidiplomatiassa liittyvässä päätöksenteossa. Tieteeseen perustuvan diplomatian avulla on mahdollista edistää laajemmin Suomen kehityspolitiikan keskiössä olevia YK:n kestävä kehityksen tavoitteita, joista moni kytkeytyy olennaisesti veteen (17).

² Jaottelu on muokattu tähän selvitykseen sopivaksi Alankomaiden vuoden 2011 tutkimuksesta (8).

³ Suomen ympäristökeskus (SYKE) ja Itä-Suomen yliopisto (UEF) laativat Aalto-yliopiston tuella vesivarojen jakamista rajavesistöissä tarkastelevaa UNECE-käsikirjaa, joka ilmestyy vuonna 2020.

Riittävät resurssit ja verkostomainen yhteistyö

Erityisosaamisen syntyminen ja sen kehittäminen vaatii monialaista yhteistyötä. Tähän on vesidiplomatian osalta erinomaiset valmiudet, sillä suomalainen vesidiplomatiaosaaminen on tuotu yhteen kesällä 2019 perustetun vesidiplomatiaverkoston puitteissa. Verkostoon kuuluu ulkoministeriön osastojen ja edustustojen, muiden ministeriöiden, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja kansalaisjärjestöjen asiantuntijoita, jotka työskentelevät veteen, luonnonvaroihin, ilmastonmuutokseen, ulkopoliittikkaan ja rauhanvälitykseen liittyvissä tehtävissä. Ulkoministeriön koordinoima vesidiplomatiaverkosto kytkeytyy osaksi laajempaa rauhanvälitysverkostoa ja sen tavoitteena on edistää Suomen mallin mukaista vesidiplomatiaa osana ennakoivaa rauhanvälitystä kansainvälisillä foorumeilla ja aluekohtaisessa hankeyhteistyössä.

Yksi vesidiplomatiaverkoston päätavoitteista on mahdollistaa tarvittaessa nopeatkin toimeksiannot, sillä sopivat asiantuntijat löytyvät verkoston puitteissa matalalla kynnyksellä. Tammikuussa 2020 vesidiplomatiaverkoston kautta perustettiin Niili-pienryhmä, joka seurasi Itä-Niilin patoneuvottelujen etenemistä. Pienryhmä oli toimiva esimerkki valmistautumisesta mahdolliseen käytännön vesidiplomatiatoimintaan. Myös alueellista asiantuntijuutta voitaisiin hyödyntää suunnittelemalla mahdollista vesidiplomatiayhteistyötä alueille, joissa Suomi on ollut erityisen aktiivinen. Tällaisia kohdealueita ovat esimerkiksi itäinen Afrikka, Lähi-itä ja Keski-Aasia sekä – Suomen pitkäaikaisen kokemuksen vuoksi – Mekong-joen alue Kaakkois-Aasiassa.

Suomalaisen vesidiplomatia-lähestymistavan ja -osaamisen edistäminen vaatii kuitenkin uusia investointeja, pitkäjänteistä verkostomaista yhteistyötä ja olemassa olevan osaamiseen parempaa hyödyntämistä. Monitoimijaiset vesidiplomatiahankkeet sekä vesidiplomatiaverkoston muodostaminen ovat luoneet hyvän pohjan, mutta käytännön toimeenpano vaatii lisäresursseja. Samalla on hyvä hyödyntää jo tehtyä työtä. Suomi on esimerkiksi tukenut pitkään UNECE:n rajavesistösopimusta osapuolikokousten ja alueellisten tapahtumien kautta: tätä yhteistyötä olisi tärkeää jatkaa sekä mahdollisesti myös laajentaa lisäresurssein.

Vesidiplomatiatoimijuuden rakentamista verkostomaisen toimintamallin pohjalle puoltaa se, että resursseja ei tarvitse irrottaa uuden organisaation luomiseen, jolloin on mahdollista keskittyä toimijoiden välisen yhteistyön vahvistamiseen. Verkostomaisen toiminnan edut tulevat esiin erityisesti lyhyellä aikavälillä. **Sen sijaan toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi Suomen vesidiplomatiatoiminnalle tulisi saada pysyvämpi rakenne.** Verrattuna tämän selvityksen referenssimaihin Suomelta puuttuu vesidiplomatiaan yksinomaan keskittynyt taho, jonka ympärille vesidiplomatiatoimet voidaan rakentaa ja joka luo kontaktipinnan kansainvälisiin kumppaneihin. Tällaisen perustamista olemassa olevien organisaatioiden varaan on siksi hyvä harkita. Toisaalta sekä Ruotsilla että Sveitsillä on jo olemassa omat kansainväliset vesidiplomatia-alustansa (Shared Waters Partnership ja Blue Peace Initiative), joiden kanssa kilpailu vaatisi huomattavia resursseja eikä välttämättä ole mielekästä.

Verkostomaista toimintaa voi täydentää yhteistyöllä keskeisten kansainvälisten vesidiplomatiatoimijoiden, kuten monenvälisten organisaatioiden (esim. UNECE ja EU) ja maakohtaisten verkostojen sekä aloitteiden (esim. Blue Peace Initiative ja Shared Waters Partnership) kanssa. Ajatuksena tässä yhteistyössä on löytää toisiaan temaattisesti ja/tai alueellisesti täydentävät toimintamuodot ja siten rakentaa eri osapuolia hyödyntäviä kumppanuuksia yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa.

Suomen oma profiili

Suomella on jo vahva profiili vesidiplomatiaan kytkeytyvissä aloissa eli rauhanvälityksessä ja rajavesiyhteistyössä, ja myös profiilimme varsinaisessa vesidiplomatiassa on vahvistumassa nopeasti. Vesidiplomatian toimijakenttä on tekemämme rajatunkin tarkastelun perusteella kuitenkin kansainvälisesti jo melko kattava, joskin eri toimijoiden rooli käytännön vesidiplomatia-konteksteissa on edelleen osin epäselvä ja päällekkäinen. Sen vuoksi Suomen lähestymissuuntaa ja erityistä roolia vesidiplomatian käytännön edistäjänä on syytä miettiä tarkkaan.

Vaikka Suomi onkin neutraali ja kohtalaisen tunnettu toimija, valtioiden välisissä kiistoissa välittäjiksi suositetaan usein yksittäisten maiden sijaan tunnettuja kansainvälisiä organisaatioita kuten YK tai Maailmanpankki. Näin ollen ainakin alkuvaiheessa on suositeltavaa keskittyä pitkäjänteiseen yhteistyöhön tietyillä alueilla ja pyrkiä tuossa yhteistyössä kattamaan keskeiset vesidiplomatian teemat (esim. ennakoiva rauhanvälitystoiminta, rajavesiyhteistyö, hydrologia ja meteorologia). Suomen vahvuuksista ja roolista vesidiplomatian kansainvälisellä kentällä keskusteltiin joulukuussa 2019 järjestetyssä monitoimijaisessa työpajassa (ks. Liite 3). Työpajassa suomalaisen vesidiplomatian lisäarvoiksi nostettiin erityisesti riippumattomuus, luotettavuus ja kokemus sekä laajasti ajatellen myös Suomen ihmisoikeusperustainen lähestymistapa niin ulkopolitiikassa kuin kehityspolitiikassakin.

Suomen kansainvälistä tunnettuutta auttaa myös profiloituminen tiettyihin vesidiplomatian teemoihin ja painotuksiin. Tällaisessa profiloitumisessa on kaksi tärkeää tekijää: ensinnäkin Suomella on oltava näissä teemoissa aitoa omaa osaamista ja toisaalta profiloitumisen avulla Suomen tulee pystyä erottautumaan muista samankaltaisista toimijoista (esim. Alankomaat, Ruotsi, Saksa ja Sveitsi) sekä tätä kautta täydentämään heidän työtään.

Tämän pohjalta **Suomen vesidiplomatiakärkeä voisivat olla seuraavat kolme: rauhanvälitys, ihmisoikeusperustaisuus sekä rajavesiyhteistyö ja -sopimukset.** Näistä ensimmäinen tarkoittaa rauhanvälitysoasaamisen ja -prosessien⁴ vahvaa kytköstä vesidiplomatiatoimiin, toinen ihmisoikeusperustaista (HRBA) näkökulmaa ulkopolitiikkaan, kehitykseen ja vesivarojen hallintaan ja kolmas Suomen pitkäaikaista kokemusta rajavesiyhteistyösopimusten edistämisestä ja käytännön toimeenpanosta (ml. YK:n puitesopimukset, alueellinen yhteistyö sekä oma rajavesiyhteistyö erityisesti Venäjän kanssa). Kaksi ensimmäistä kärkeä korostavat samalla myös eri tasojen merkitystä; vaikka vesidiplomatiatoimet keskittyvät usein valtioiden väliselle ylätasolle, niiden käytännön vaikutukset näkyvät ja tuntuvat usein eniten paikallisella tasolla.

Vesidiplomatiakärjet muodostavat siis Suomen oman erityisalueen vesidiplomatian edistämisessä. Kärkeä valitessa ja vahvistaessa on myös syytä pitää mielessä alueelliset kontekstit. Joillain alueilla ihmisoikeusperustaista näkökulmaa on mahdollista pitää näkyvästi esillä hankkeiden suunnittelussa, kun taas toisaalla ihmisoikeusperustaisuuden edistämisessä on huomioitava teeman herkkyys. Ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategiassa on linjattu Suomen ihmisoikeuspolitiikan periaatteet, ja kehityspolitiikan hankkeet ovat keskeinen osa Suomen ihmisoikeus- ja arvoperustaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (18). Täten ihmisoikeusperustaisuus on – mahdollisista haasteistaan huolimatta – näkemyksemme mukaan tärkeä nosto myös Suomen vesidiplomatiatoimien yhdeksi kärkiteemaksi.

⁴ Rauhanvälityksellä viitataan tässä laaja-alaisesti koko konfliktikaaren aikaisiin toimenpiteisiin konfliktin ennaltaehkäisystä sen hillitsemiseen ja ratkaisemiseen.

JOHTOPÄÄTÖKSET & SUOSITUKSET

Tämän selvityksen tavoitteena on kehittää vesidiplomatian konseptia eteenpäin, tunnistaa Suomen ulkopoliittikan kannalta luonteva erityisalue vesidiplomatian kansainvälisessä kentässä ns. vesidiplomatiakärkien avulla sekä selvittää yhteistyömahdollisuuksia eri toimijoiden kanssa.

Tämä toteutettiin päivittämällä keväällä 2019 luotua vesidiplomatia-lähestymistapaa ja tunnistamalla vesidiplomatian keskeiset teemat, tutkimalla Suomen valmiuksia ja olemassa olevaa osaamista sekä vertailemalla valittujen referenssimaiden vesidiplomatiatoimia ja muodostamalla niistä kokonaiskuva toimijakartan avulla. Lopuksi mietimme Suomen mahdollista vesidiplomatian erityisaluetta kolmen kriteerin kautta: tieto, osaaminen ja kansainvälinen kysyntä; riittävät resurssit sekä Suomen oma profiili ja sen vahvistaminen. Seuraavaksi vedämme yhteen selvityksen johtopäätökset sekä esitämme näkemyksiämme Suomen mahdollisista tulevaisuuden suuntaviivoista vesidiplomatiaan liittyen.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Suomessa alulla olevaa verkostomaista vesidiplomatiatoimintaa voi täydentää yhteistyöllä kansainvälisten, jo vesidiplomatian saralla tunnustettujen toimijoiden kanssa. Tämän selvityksen perusteella tunnistimme Suomelle kaksi luontevinta kumppanimaata ja vesidiplomatiatoimijaa: ruotsalainen Shared Waters Partnership (SIWI) ja sveitsiläinen Blue Peace Initiative, jonka keskeisiä toimijoita ovat Sveitsin ulkoministeriö ja Geneven yliopiston alainen Geneva Water Hub.

Molemmat näistä aloitteista pyrkivät toimimaan ns. asiantuntija-alustoina sekä yleisesti vesidiplomatiaan liittyen että alueilla, joissa on tarvetta vesidiplomatia-osaamiselle. Suomi voisi lähteä mukaan näiden aloitteiden toimintaan kumppanina ja täydentää niiden toimintaa omien painotustensa ja kärkiensä avulla. **Aloitteista erityisen lupaava on Blue Peace Initiative ja suosittelemme yhteistyön miettimistä ensisijaisesti sen kanssa.**

Blue Peace Initiative (Geneva Water Hub, Sveitsi)

Blue Peace Initiativen (BPI) tavoitteena on olla globaali verkosto, joka tukee ensimmäisen raiteen toimijoiden välistä yhteistyötä. Sveitsissä vesidiplomatiatoimet seuraavat monilta osin Geneva Water Hubin fasilitoiman korkean tason paneelin tutkimuksen suosituksia (11). Paneelin laaja tutkimustyö tarjoaa lukuisia käytännön ehdotuksia vesidiplomatian edistämiseksi, joita BPI ei pysty tekemään kokonaan yksin. Näin yhteistyötä voisi ehdottaa juuri kumppanuuden kautta. BPI lähestyy vesidiplomatiaa myös rauhanvälityksen kautta, mikä on yhteneväistä Suomen mahdollisten kärkien kanssa. Alueellisesti BPI on ollut aktiivinen etenkin Keski-Aasiassa ja Lähi-idässä, jossa Suomellakin on osaamista ja vesihankkeita. BPI on esimerkiksi tukenut nuorten osallistumista veteen ja rauhaan liittyviin dialogeihin ja päätöksentekoprosesseihin kansainvälisellä tasolla.

BPI on avoin verkosto, johon Suomi voisi hyvinkin liittyä kumppaniksi. Yhteistyötä ajatellen olisi kuitenkin syytä miettiä Suomen vesidiplomatiakärjet kuntoon, jotta profiloituminen onnistuu mahdollisimman hyvin. Sveitsi ei ole Euroopan unionin jäsenmaa, mikä voi hankaloittaa yhteistyötä, mutta ei estä sitä esimerkiksi UNECE:n tai YK:n puitteissa.

Shared Waters Partnership (SIWI, Ruotsi)

Ruotsi ja SIWI ovat kansainvälisesti hyvin näkyvässä roolissa maailman vesiviikon (World Water Week) johdosta. SWP:n kautta SIWI on pyrkinyt vahvistamaan asemaansa myös vesidiplomatian kentällä. SWP lähestyy vesidiplomatian teemaa veden kautta hyödyntäen SIWI:n laajaa kansainvälistä verkostoa sekä sen yhteydessä toimivan UNESCO:n kansainvälisen vesiyhteistyön keskuksen (ICWC) tutkimuskapasiteettia (10). SIWI sekä rauhanvälitysorganisaatio FBA ylläpitävät yhteishanketta naisten roolin vahvistamiseksi veteen liittyvissä dialogeissa.

Selvitystä tehdessä kävi ilmi, että SWP:llä on ollut kiinnostusta yhteistyöhön Suomen kanssa muun muassa rahoituksen suhteen, mikä ei välttämättä tarjoaisi mahdollisuuksia suomalaisen vesidiplomati-asiantuntemuksen täyteen hyödyntämiseen ja kehittämiseen. Yhteistyötä harkitessa olisi syytä selvittää tarkemmin SWP:n harjoittamat käytännön toimet. Ruotsin kuuluminen EU:hun todennäköisesti helpottaisi valtioiden välistä yhteistyötä.

Kumppanuusmahdollisuuksia kartoittaessa on tärkeää tunnistaa myös sen haasteet. Suomen tavoin muutkin valtiot haluavat profiloitua vesidiplomatian asiantuntijoina (tästä esimerkkinä on Sveitsin Blue Peace -aloite) ja toisaalta vesidiplomatiiaan profiloitumisen taustalla voi olla osin myös kansainvälisen rahoituksen hankkiminen (tästä jonkinlaisena esimerkkinä SIWI:n Shared Waters Partnership -toiminta). Tämä myös tarkoittaa, että tietty kilpailuasetelma on mahdollinen ja voi rajoittaa yhteistyömahdollisuuksia. Lisäksi eri toimijoiden välistä yhteistyötä olisi hyvä kokeilla pienten yhteishankkeiden kautta, jotta saadaan kokemusta siitä miten hyvin erilaiset rakenteet ja prosessit sopivat yhteen. Parhaimmillaan yhteistyön avulla voidaan maksimoida saavutettavat hyödyt kaikille sekä välttää päällekkäistä työtä ja kilpailua.

Yllä mainittujen toimijoiden lisäksi on syytä seurata läheisesti Euroopan unionin vesidiplomatiatoimia, joihin Suomen toiminta on kytköksissä ja joiden muotoilua ja toimeenpanoa Suomi on osaltaan aktiivisesti edistänyt. Euroopan komissio on viime aikoina tukenut enemmän UNECE:n vesisopimuksen edistämistä, ja Afrikasta on muodostunut selkeä ja erittäin vahva painopiste. Euroopan komission valmistelema ja vuonna 2020 ilmestyvä Afrikka-strategia pyrkii vahvistamaan maanosien välistä kumppanuutta edelleen. Lisäksi EU:n neuvoston vesidiplomatiapäätelmissä painotettiin julistuksenomaisesti käytännön edistämiseen liittyviä toimia, mutta niitä ei ole tarkemmin määritelty. Tässä selvityksessä mukana ollut Saksa aloittaa EU:n neuvoston puheenjohtajakautensa syksyllä 2020 ja tulee mahdollisesti nostamaan myös vesidiplomatiata ja ilmastodiplomatiata aiempaa vahvemmin esiin.

Varsinaiset vesidiplomatiatoimet tapahtuvat pääosin alueellisissa ja paikallisissa konteksteissa kuten rajavesistöissä. Tällaisiksi kohdealueiksi on luonteva valita alueet, joilla ulkoministeriöllä ja muilla suomalaisilla toimijoilla on jo vesidiplomatiiaan kytkeytyvää toimintaa ja yhteistyöverkostot. Tällaisia kohdealueita voisivat olla esimerkiksi itäinen Afrikka, Lähi-itä ja Keski-Aasia sekä – Suomen pitkäaikaisen kokemuksen vuoksi – Mekong-joen alue Kaakkois-Aasiassa. Näistä Keski-Aasia ja Irak olivat myös aiemman, keväällä 2019 valmistuneen vesidiplomati-analyysin case-alueet (4).

Vesidiplomatian kaksi tapaa ja vesidiplomatiakärjet

Tämä selvitys osoittaa, että Suomesta löytyy erinomaiset valmiudet vesidiplomati-lähestymistavan edistämiseen kansainvälisesti. Suomesta löytyy osaamista ja toimijoita liittyen kaikkiin vesidiplomatian teemoihin, ja samalla vesidiplomati yhdistää kaksi Suomen jo olemassa olevaa kansainvälistä vahvuusaluetta: rauhanvälityksen ja rajavesiossaamisen.

Selvityksessä kuvatus mukaisesti ehdotamme, että vesidiplomatiata tulisi edistää kahdella rinnakkaisella tavalla: i) käyttämällä vesidiplomatiata yhteen tuovana kehyksenä sekä ii) erityisillä vesidiplomatiian edistämiseen kohdennetuilla toimilla. Nämä kaksi tapaa ulottuvat kolmelle toisiaan täydentävälle tasolle: Suomeen (oma yhteistyö), valikoiduille kohdealueille (varsinaiset vesidiplomatiakontekstit) sekä laajemmalle poliittiselle tasolle etenkin EU:ssa ja YK:ssa (kansainvälinen profiloituminen ja politiikkavaikuttaminen). Vesidiplomatiatoimiin liittyviä aikajäniteitä tunnistamme puolestaan kaksi: pitkäjänteinen yhteistyön ja osaamisen rakentaminen (ns. maraton) sekä nopeasti esiin nousevat mahdollisuudet käytännön vesidiplomatiatyöhön (ns. spurtit). Näistä maraton on vesidiplomatiian päälaaji.

Erottuakseen kansainvälisesti Suomen tulisi kuitenkin mieltä profiloitumista tiettyjen erityisalueiden eli niin sanottujen vesidiplomatiakärkien kautta. Tällaisiksi kärjiksi olemme tässä selvityksessä tunnistanee rauhanvälitysoosaamisen, ihmisoikeusperustaisuuden sekä vahvan profiilimme rajavesiyhteistyön ja -sopimusten edistäjänä. Tarkkaan harkitut ja systemaattisesti esillä pidetyt kärjet takaavat paremmin sen, että oma profiilimme säilyy ja pystymme täydentämään muiden tekemää työtä myös silloin kun teemme yhteistyötä muiden (paikallisten ja kansainvälisten) toimijoiden kanssa.

Vesidiplomatiata tarjoaa Suomelle ainutlaatuisen mahdollisuuden tuoda yhteen rauhanvälitykseen, diplomatiiaan ja rajavesiyhteistyöhön liittyvää osaamistaan. Vesi on Suomen kehitysyhteistyön pitkäaikainen painopistealue, kun taas konfliktinehkäisy ja rauhanvälitys ovat ulkopoliitiikan vahvistuvia painopisteitä (19). Lisäksi ihmisoikeusperustaisuus ja rauhanvälityksen teemat, kuten naiset, rauha ja turvallisuus sekä nuoret, rauha ja turvallisuus korostuvat Suomen ulkopoliitiikassa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1325 ja 2250 mukaisesti. Näillä tavoin vesidiplomatiata tuo yhteen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä kehityspoliitiikan, tarjoten kokonaisvaltaisen temaattisen lähestymistavan niiden käytännön edistämiseen. Tätä mahdollisuutta korostaa myös Euroopan unioni vesidiplomatiapäätelmiensä toimeenpanossa.

Monitoimijaiset vesidiplomatiiaan kytkeytyvät hankkeet sekä vuonna 2019 muodostettu ulkoministeriön koordinoima vesidiplomatiaverkosto osoittavat, että tietopohjaa ja kiinnostusta aiheeseen löytyy. Toisaalta suomalainen toimijakenttä on melko pieni, joten toiminta on tällä hetkellä liiaksi vain muutaman henkilön ja organisaation hartioilla. Suomi pyrkii edelleen vahvistamaan verkostomaista toimintatapaa suomalaisten rauhanvälityksen toimijoiden kanssa ja kehittämään rauhanvälitystoimintaa vahvuksiensa pohjalta. Vesidiplomatiaverkoston vahvistaminen edellyttää kuitenkin lisäresursseja ja pysyvämpää rakennetta. Samalla on hyvä laajentaa suomalaisten toimijoiden osaamista, jotta Suomi on tarpeen tullen nopeastikin valmiina yhteistyöhön ja pystyy profiloitumaan kansainvälisesti vesidiplomatiiaan liittyen. Eri ministeriöillä on valmisteilla yhteinen vesidiplomatiahanke, joka tarjoaisi erinomaisen pohjan vesidiplomatiakonseptin edistämiseksi yhdessä vesidiplomatiaverkoston kanssa.

Vesidiplomatiata tuo yhteen Suomen vahvan osaamisen sekä vesialalla että rauhanvälityksessä ja nostaa samalla tarkastelun kehityspoliitiikasta kohti laajempaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Vesidiplomatiian edistäminen on ennen kaikkea maratonlaji: pitkäkestoinen yhteistyö paikallisten kumppaneiden kanssa, oma verkostomainen toiminta sekä Suomen omien, vesidiplomatiiaan eri tavoin kytkeytyvien toimien koordinaatio takaavat parhaat mahdollisuudet päästä mukaan myös nopeatempoisempiin vesidiplomatiaprosesseihin. Hyvin kohdennettujen lisäresurssien, oman erityisalueen (ns. vesidiplomatiakärjet) hyödyntämisen sekä verkostomaisen yhteistyön kautta Suomi voi nousta vesidiplomatiassa aidosti kokoaan suuremmaksi maailmalla.

LÄHTEET

1. World Economic Forum (2020). The Global Risks Report 2020.
2. Council of the European Union (2018). Water diplomacy: Council conclusions. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/11/19/water-diplomacy-council-adopts-conclusions/>
3. MMM, STM, UM, TEM & YM (2018) Finnish Water Way – Suomen vesialan kansainvälinen strategia. Maa- ja metsätalousministeriö (MMM), sosiaali- ja terveysministeriö (STM), työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), ulkoministeriö (UM) ja ympäristöministeriö (YM). <http://bit.ly/FinnishWaterWay>
4. Salminen E, Honkonen T, Belinskij A, Keskinen M. (2019). Vesidiplomatia - ennakoivaa rauhanvälitystoimintaa, ulkoministeriön tilausselvitys. Aalto-yliopisto & Itä-Suomen yliopisto. <http://bit.ly/Vesidiplomatia>
5. Keskinen M, Inkinen A, Hakanen U, Rautavaara A & Niinioja M. (2014) Water Diplomacy: Bringing Diplomacy into Water Cooperation and Water into Diplomacy. Teoksessa Pangare, G. (toim.): Hydro Diplomacy: Sharing Water Across Borders. Academic Foundation.
6. UN General Assembly (2010). The human right to water and sanitation. Resolution 64/292 adopted by the General Assembly on 28 July 2010. https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/64/292
7. Salminen E. (2019). Water Diplomacy - Establishing an Analytical Framework for Water Diplomacy with Case Studies from Central Asia and Iraq. Aalto University.
8. van Genderen R, Rood J. (2011). Water Diplomacy: A Niche for the Netherlands?, Netherlands Institute of International Relations “Clingendael”. <https://www.clingendael.org/publication/water-diplomacy-niche-netherlands>
9. Roholl T (2020). Puhelinhaastattelu Tineke Roholl:n kanssa.
10. Huntjens P, Yasuda Y, de Man R. (2016). The Multi-track Water Diplomacy Framework: A Legal and Political Economy Analysis for Advancing Cooperation over Shared Waters. The Hague Institute for Global Justice. <https://www.thehagueinstituteforglobaljustice.org/thinking-doing/publication/the-multi-track-water-diplomacy-framework-a-legal-and-political-economy-analysis-for-advancing-cooperation-over-shared-waters/>
11. The Hague Institute for Global Justice (2020). Completed: Water Diplomacy: Making Water Cooperation Work [www-sivu]. <http://www.thehagueinstituteforglobaljustice.org/projects/water-diplomacy-making-water-cooperation-work/>
12. SIWI (2020). Shared Waters Partnership, Stockholm International Water Institute SIWI. [www-sivu]. <https://www.sivi.org/what-we-do/shared-waters-partnership/>
13. Blue Peace (2020). About Blue Peace [www-sivu]. <https://www.thebluepeace.org/about-blue-peace-who-we-are>
14. Geneva Water Hub (2020). About the Global High-Level Panel on Water and Peace [www-sivu]. <https://www.genevawaterhub.org/resource/global-high-level-panel-water-and-peace-secretariat-0>
15. The Economist Intelligence Unit (2020). Blue Peace Index [www-sivu]. <https://bluepeaceindex.eiu.com>
16. Strategic Foresight Group (2017). Water Cooperation Quotient. https://www.strategicforesight.com/publication_pdf/Water%20Cooperation%20Quotient%202017.pdf
17. United Nations (2019). The Future is Now – Science for Achieving Sustainable Development, Global Sustainable Development Report 2019.
18. Suomen ulkoasiainhallinto (2013). Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategia. https://um.fi/documents/35732/48132/suomen_ulkoasiainhallinnon_ihmisoikeusstrategia/ac75165a-be60-f333-7159-e952242c4dc8?t=1525859661975x
19. Valtioneuvoston kanslia (2019). Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019.
20. German Federal Foreign Office (2020). Water and foreign policy [www-sivu]. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/themen/umwelt/-/229620>
21. Kompetenzzentrum Wasser Berlin (2020). Berlin Centre of Competence for Water [www-sivu]. <https://www.kompetenz-wasser.de/en/>
22. Blue Planet (2020). Blue Planet Berlin Water Dialogues [www-sivu]. <http://blueplanetberlin.de/en/info/>

23. German Water Partnership (2020). Regional Sections [www-sivu].
<https://germanwaterpartnership.de/en/regional-sections/>
24. Deutsche Botschaft Taschkent (2020). Wasserdiplomatie in Zentralasien [www-sivu].
<https://taschkent.diplo.de/uz-de/themen/wirtschaft-/1602468>
25. CAWa - Central Asian Water (2020). German Aerospace Center DLR; [www-sivu].
<https://www.cawa-project.net/ru/news-detail/news/second-phase-of-the-berlin-process-launched-at-blue-diplomacy-in-central-asia-conference/>
26. GIZ (2020). GIZ Profile [www-sivu]. <https://www.giz.de/en/aboutgiz/profile.html>
27. GIZ (2018). A Source of Cooperation - Transboundary Water Management in Central Asia.
http://waterca.org/wp-content/uploads/2018/07/2018-04-30-Fact-sheet_TWM_Eng.pdf
28. GIZ (2020). Supporting hydro diplomacy in the Nile Basin [www-sivu].
<https://www.giz.de/en/worldwide/43308.html>
29. Stefan Liebich (2019). Feige weggeduckt, 19.11.2019 [www-sivu].
<https://www.stefan-liebich.de/de/article/5536.feige-weggeduckt.html>
30. Swiss Water Partnership (2020). SWP in a Nutshell [www-sivu].
<https://www.swisswaterpartnership.ch/swp-in-a-nutshell/>
31. Geneva Water Hub (2020). About Geneva Water Hub [www-sivu]. <https://www.genevawaterhub.org/about-us>
32. Geneva Water Hub (2020). Group of Friends on Water and Peace [www-sivu].
<https://www.genevawaterhub.org/platforms/group-friends-water-and-peace>
33. Government of the Netherlands (2015). News: Henk Ovink appointed as first Special Envoy for International Water Affairs for the Kingdom of the Netherlands [www-sivu].
<https://www.government.nl/latest/news/2015/03/12/henk-ovink-appointed-as-first-special-envoy-for-international-water-affairs-for-the-kingdom-of-the-netherlands>
34. IHE Delft Institute for Water Education (2020). About IHE Delft [www-sivu].
<https://www.un-ihe.org/about-ihe-delft>
35. The Hague Institute for Global Justice (2020). The Hague Institute for Global Justice [www-sivu].
<https://www.thehagueinstituteforglobaljustice.org/>
36. Deltares (2020). Deltares Information [www-sivu]. <https://www.deltares.nl/en/about-us/>
37. NWP (2020). Global Impact NWP [www-sivu]. <https://www.netherlandswaterpartnership.com/global-impact>
38. NWP (2020). NIWA - Sequel Dutch water ambition policy published [www-sivu].
<https://www.netherlandswaterpartnership.com/news/niwa-sequel-dutch-water-ambition-policy-published>
39. Partners voor water (2020). Home - Partners voor water [www-sivu]. <https://www.partnersvoorwater.nl/>
40. SIWI (2020). SIWI: About Us, Stockholm International Water Institute. [www-sivu]. <https://www.siwi.org/about/>
41. SIDA (2020). How we work - SIDA [www-sivu]. <https://www.sida.se/English/how-we-work/>
42. SEI (2018). Annual Report 2018 - From Policy to Practice, Stockholm Environment Institute SEI [www-sivu].
<https://www.sei.org/wp-content/uploads/2019/04/seij6874-annual-report-2018-web-190403.pdf>
43. SIPRI (2020). About SIPRI [www-sivu]. <https://www.sipri.org/about>
44. EU (2016). Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe - A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy.
45. Council of the European Union (2018). EU Council Conclusions on Water Diplomacy
https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/138253.pdf
46. UN Water (2018). SDG 6 Synthesis Report 2018 on Water and Sanitation. UN Water.
47. Sustainable Development Knowledge Platform (2020). SDGs [www-sivu].
<https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>
48. UN (1997). Convention on the Law of the Non-Navigational Uses of International Watercourses, United Nations (UN) Treaty Collection.

49. UNECE (2020). About the UNECE water convention [www-sivu]. <https://www.unece.org/env/water/text/text.html>
50. Phillips D, Daoudy M, McCaffrey S, Öjendal J, Turton A (2006). Trans-boundary Water Cooperation as a Tool for Conflict Prevention and for Broader Benefit-sharing, Ministry for Foreign Affairs Sweden.
51. Altingoz, M, Belinskij, A, Bréthaut, C, do Ó, A, Gevinian, S, Hearn, G, Keskinen, M, McCracken, M, Ni, V., Soininen, N., Wolf, A (2018). Promoting Development in Shared River Basins: Case Studies from International Experience. World Bank. <http://bit.ly/WBSharedRivers>
52. GWP (2020). Global Water Partnership [www-sivu]. <https://www.gwp.org>
53. Ulkoministeriö (2020). Ihmisoikeusperustainen lähestymistapa kehitykseen -yleisohje [www-sivu]. https://um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/ihmisoikeusperustainen-lahestymistapa-kehitykseen-yleisohje
54. Stude, A-S (2018). Naiset, rauha ja turvallisuus: Suomen kansallinen toimintaohjelma 2018-2021. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160745>

LIITTEET

Liite 1: Referenssimaiden vesidiplomatiatoimijat

Selvitystä tehdessä tutustuimme referenssimaiden vesidiplomatiահankkeisiin, jotka on seuraavassa esitelty maakohtaisten alustusten kautta.

SAKSA

Saksassa vesi luetaan osaksi valtion ulkopoliittikkaa (20). Valtiolla on pitkäaikaista kokemusta vesiteknikasta, instituutioista sekä veteen liittyvästä koulutuksesta. Saksalla on kansallisia vesihallituksia ja se on jäsenenä seitsemässä eri kansainvälisessä vesikomissiossa (Rein, Tonava, Elbe, Maas, Mosel/Saar & Bodenjärvi). Saksalaisen vesidiplomatian toimijakenttä rakentuu seuraaviin: German Water Partnership -verkostoon, Berlin Process -vesialoitteen hankkeisiin Keski-Aasiassa sekä GIZ-kehitysyhteistyöjärjestön projekteihin. Lisäksi adelphi-ajatushautomo on laatinut useita selvityksiä ja raportteja Saksan vesidiplomatiահankkeisiin liittyen.

German Water Partnership

Verkosto, joka kattaa n. 350 yksityistä/julkista yritystä vesialalta, kauppayhdistyksiä, tieteentekijöitä sekä tutkimustahoja (painotus yritysyhteistyössä sekä vesivarojen hallinnassa ja teknisissä ratkaisuisissa). Verkosto on järjestänyt vuodesta 2011 alkaen yhteistyössä Kompetenz Zentrum Wasser Berlinin kanssa jokavuotisen *Blue Planet Berlin Water Dialogues* -tapahtuman, joka keskittyy pääosin vesivarojen hallintaan mutta nostaa esiin myös geopoliittisia sekä kansainvälisiä kysymyksiä (21,22). Verkosto toimii laajalla skaalalla eri alueilla ja sillä on kumppaneina viisi liittovaltiotason ministeriötä (23).

“Berlin Process” (Central Asia Water Initiative)

Saksan ulkoministeriön aloite, joka on edistänyt erityisesti vesivarojen hallintaa Keski-Aasiassa. Aloite käynnistyi huhtikuussa 2008 (vaihe 1: 2008-2012, vaihe 2: 2012-2015, vaihe 3: 2015-2017) ja sen vuosibudjetti on ollut noin 5 miljoonaa euroa (24). Hanke oli Saksan tuki EU:n kumppanuusstrategialle Keski-Aasiassa (EU Strategy for a New Partnership with Central Asia, 2007, uusi strategia astunut voimaan 17.6.2019). Silloisen ulkoministerin Guido Westerwellen mukaan Berliinin prosessi keskittyy “sitovien yhteistyökehysten luomiseen alueen yhteiselle vesivarojen hallinnalle”. Maaliskuussa 2012 Saksan ulkoministeriö järjesti kaksipäiväisen konferenssin “Vesidiplomatia Keski-Aasiassa”. Konferenssin seurauksena solmittiin “Berlin Declaration”, jolla luotiin puitteet tulevalle yhteistyölle Central Asia Water Initiative -aloitteessa (25). “Berliinin prosessi” on laajempi konteksti kaikille alla oleville Saksan vesihankkeille Keski-Aasiassa.

Regional Research Network “Water in Central Asia” (CAWa)

Saksan ulkoministeriön tukema hanke, jolla luotiin tietopankki kestäväen vesivarojen hallinnan tueksi Keski-Aasiassa. CAWa-projektin puitteissa on myös järjestetty vuosittain veden- ja maankäytön kesäkurssi Almatyn saksalais-kazakstanilaisessa yliopistossa (German-Kazakh University, DKU) (25).

GIZ

GIZ on saksalainen kehitysyhteistyöorganisaatio, joka on ollut useiden ulkoministeriön vesihankkeiden toimeenpanijana. GIZ on toiminut vesidiplomatiakontekstilla muun muassa Keski-Aasiassa sekä Niilillä (26). Keski-Aasiassa GIZ on ollut toteuttamassa “Berliinin prosessin” hankkeita ja koko prosessin laajin ohjelma on ollut vuosien 2009-2019 *The Transboundary Water Management in Central Asia Programme* (TWMCA) (27). Ohjelmalla on muun muassa tuettu The International Fund for saving the Aral Sea (IFAS) -organisaation työtä. Niilillä GIZ:illa on käynnissä vesidiplomatiահanke, jonka tavoitteena on tukea olemassa olevia aloitteita (28). Ei-hallitustenvälistä

diplomatiaa sekä julkista diplomatiaa vahvistamalla hanke pyrkii lisäämään kansalaisyhteiskunnan vaikutusta sekä “tukee rauhanomaista ja todisteisiin perustuvaa uutisointia”. Hankkeen tarkoituksena oli myös perustaa Niilin erityisedustajan tehtävä Saksan ulkoministeriöön mutta sen prosessin eteneminen ei ole “tällä hetkellä nähtävissä”, kuten selviää ulkoministeriön vastauksesta marraskuussa 2019 tehtyyn kirjalliseen kysymykseen (29). Samaisesta vastauksesta käy kuitenkin ilmi, että Saksa rahoittaa edelleen “toimia vesidiplomatian tukemiseksi teknisellä tasolla Niilin jokisuistossa”.

Initiative Mediation Support Deutschland (IMSD)

Viiden saksalaisen rauhanvälitysjärjestön muodostama konsortio.

SVEITSI

Geneven yliopiston alainen Geneva Water Hub on itsessään kansainvälisesti näkyvä vesidiplomatiatoimija johtuen mm. vettä ja rauhaa käsittelevän maailmanlaajuisen korkean tason paneelin sihteeristönä toimimisesta sekä Blue Peace -alustan luomisesta. Sveitsin historia pienenä neutraalina valtiona edesauttaa sen toimintaa kansainvälisesti.

Swiss Water Partnership (SWP)

SWP tuo yhteen yli 70 jäsenorganisaatiota eri sektoreilta ja tasoilta tavoitteenaan kehittää innovatiivisia ratkaisuja vesi-aiheisiin ongelmiin kehittyvissä maissa (30). SWP perustettiin vuonna 2011.

Geneva Water Hub (GWH)

GWH on Geneven yliopistoon perustettu vesikeskus, jonka tarkoituksena on tutkia ja ennaltaehkäistä vesivaroihin liittyviä konflikteja eri tasoilla (mm. käyttömuodot, julkinen ja yksityinen sektori, valtiot ja poliittiset kokonaisuudet) (31). Sveitsin kehitys- ja yhteistyöministeriö rahoittaa GWH:n toimintaa.

GWH pyrkii toiminnallaan estämään vesivaroihin liittyvien konfliktien synnyn varhaisessa vaiheessa. Lisäksi se tarjoaa alustan fasilitoinnille ja rauhanvälitykselle. GWH:n kolme tärkeintä osa-aluetta ovat: tutkimus & koulutus, ajatushautomo sekä verkostot.

GWH on mukana hankkeissa, jotka tukevat sen agendaa. GWH koordinoi itse “**The Universities Partnership for Water Cooperation and Diplomacy**” -verkostoa, jossa on mukana akateemisia instituutteja ympäri maailmaa (mm. German-Kazakh University (Kazakhstan), IHE Delft Institute for Water Education (Alankomaat), Indian Institute of Technology Guwahati (Intia), International Water Management Institute (Sri Lanka), Oregon State University (USA), University for Peace (Costa Rica) ja University of Zimbabwe) (31). Verkoston tavoitteena on koordinoitu tutkimustoiminta, jaettu ja yhtenäinen tiedonkeruu ja -käyttö sekä kapasiteetin vahvistaminen eri tasoilla paikallisesta kansainväliseen.

Lisäksi GWH toimii vettä ja rauhaa käsittelevän maailmanlaajuisen korkean tason paneelin (**Global High-level Panel on Water and Peace**) sihteeristönä. Paneeli perustettiin vuonna 2015, tehtävänään luoda käytännön ehdotuksia globaalin vesiturvallisuuden kehityksen vahvistamiseksi (31). Muun muassa Strategic Foresight Group tukee paneelin toimintaa. Vuonna 2017 paneelin jäsenet julkaisivat loppuraportin (A Matter of Survival), jota on käytetty pohjana lukuisissa vesialan tapahtumissa (mm. Maailman vesiviikko (WWW)). Raportin julkaisun jälkeen paneelin jäsenet ovat keskittyneet kehittämään askelia sen käyttöön ottamiseksi. Paneelin yhteyteen on muodostunut myös “**Friends of Water and Peace**” -ryhmä, jossa paneeliin kuulumattomat tahot voivat osallistua sen suunnan kehittämiseen (32).

Lisäksi GHW toimittaa yhdessä OOSKA News -palvelun kanssa **The Water Diplomat** -verkkojulkaisua, joka kokoaa yhteen vesidiplomatiaan liittyviä kansainvälisiä uutisia.

Blue Peace Initiative

Vuonna 2011 perustettu Blue Peace Initiative (BPI) tuo yhteen eri alojen toimijoita (yliopistot, politiikka, järjestöt, yksityinen sektori, jne.) eri tasoilla (paikallisesta globaaliin) korostaakseen aloitteita liittyen veteen, rauhaan, turvallisuuteen ja yhteistyöhön (13). Sveitsin ulkoministeriö ja kehitys- ja yhteistyöministeriö tukevat BPI:n toimintaa.

Swiss Peace Institute

Käytännön toimiin orientoitunut instituutti, joka tutkii aseellisia konflikteja ja kehittää strategioita rauhanomaisiin ratkaisuihin.

ALANKOMAAT

Alankomaiden vesisektorin pääpainopisteiksi on tunnistettu tulvakontrolli, veden laadun parantaminen sekä rajajokien vesivarojen hallinta (8). Suurin osa vesidiplomatiatoimista Alankomaissa tapahtuu Unescon IHE-Delftin vesi-instituutin vetämänä, ml. vesidiplomatiaan painottunut koulutusohjelma. Alankomaihin on myös nimitetty vesiasioiden suurlähettiläs (Special Envoy for International Water Affairs for the Kingdom of the Netherlands), jonka tehtävänä on toimia yhdyshenkilönä maan vesisektorin ja kansainvälisten toimijoiden välillä (33). Lisäksi Alankomaissa sijaitsee yksi IWA:n (International Water Association) kansainvälisistä toimistoista.

IHE-Delft Institute for Water Education

Delftin yliopiston osana toimiva instituutti on maailman suurin vesialan koulutuslaitos, joka pyrkii olemaan johtava vesialan jatkokoulutusohjelmien ja ammatillisen koulutuksen tuottaja kansainvälisten standardien mukaan mitattuna (34).

Clingendael (Netherlands Institute of International Relations)

Clingendael-instituutti on itsenäinen ajatushautomo ja kansainvälisten suhteiden akatemia, jonka tavoitteena on edistää kestävää ja turvallista maailmaa. Instituutti saa suurimman osan rahoituksestaan Alankomaiden hallitukselta, erityisesti ulkoministeriöltä ja turvallisuusministeriöltä.

Vuonna 2011 instituutin tutkijat arvioivat, voisiko vesidiplomatia olla ”niche” Alankomaille (8). Tutkimuksessa kartoitettiin vesidiplomatiaan liittyviä toimijoita kotimaassa ja maailmalla sekä lopputulena muodostettiin suosituksia tulevaisuuden suuntaviivoista.

The Hague Institute of Global Justice

Haagin globaalin oikeuden instituutti on itsenäinen voittoa tavoittelematon yhdistys, joka pyrkii yhdistämään tutkimuksen, politiikan ja käytännön ratkaisut edistääkseen rauhaa, turvallisuutta ja oikeutta (35).

Water Diplomacy Consortium

Water Diplomacy Consortium on jo päättynyt hanke, jossa olivat mukana Clingendael, IHE Delft, Haagin instituutti, Water Governance Centre sekä Haagin UPEACE Centre. Konsortion tavoitteena oli toimia tiedon keskuksena vesidiplomatialle, veden hallinnoinnille ja vesilaille sekä edistää vesivaroihin liittyvien konfliktien ennaltaehkäisyä (11).

Water, Peace and Security Partnership

Vuonna 2018 kehitetty Alankomaiden ulkoministeriön rahoittama veden, rauhan ja turvallisuuden kumppanuusohjelma, jonka tavoitteena on mahdollistaa samanaikainen keskustelu prosesseista ja

teknisistä ratkaisuista. Lisäksi pyrkimyksenä on tunnistaa mahdollisia vesivaroihin liittyviä konfliktipaikkoja maailmalla ja reagoida niihin ennaltaehkäisevästi (9).

Deltares

Itsenäinen vesi- ja pohjavesitutkimukseen keskittynyt instituutti. Deltares keskittyy jokien suistoalueisiin, rannikoihin ja jokien valuma-alueisiin. Johtuen kyseisten alueiden laajuudesta ja suuresta väestön määrästä, Deltares toimii yhdessä hallintojen, yksityisen sektorin ja tutkimuslaitosten kanssa (36).

Netherlands Water Partnership

Netherlands Water Partnership toimii kattojärjestönä Alankomaiden vesisektorille (37). Sen kumppaneita ovat mm. Partners voor Water (mukana Alankomaiden ulko- sekä talouden ja ilmaston ministeriöt), NIWA eli Alankomaiden kansainvälinen ”vesiambitio” (tavoitteena vahvistaa mahdollisuuksia edesauttaa vesiturvallisuutta kansainvälisesti) sekä yksityinen sektori (38,39).

RUOTSI

Ruotsi on kansainvälisesti tunnettu toimija vesi- ja kehityssektorilla erityisesti Tukholman kansainvälisen vesi-instituutin SIWI:n vuosittain järjestämän Maailman vesiviikon (World Water Week) kautta. SIWI:llä on lisäksi lukuisia alustoja vesidiplomatian alalla, kuten Shared Waters Partnership (SWP) ja UNDP-SIWI Water Governance Facility. Muita aktiivisia järjestöjä ovat mm. SIDA, SEI & SIPRI.

Stockholm International Water Institute (SIWI)

SIWI:n tavoitteena on tuottaa tutkimusta, joka ohjaa päättäjiä ”vesiviisaisiin” ratkaisuihin. SIWI:n tärkeimpiä yksittäisiä instrumentteja ovat maailman suurin vesi- ja kehitysaiheinen tapahtuma World Water Week sekä siellä myönnettävä kansainvälisesti arvostettu Stockholm Water Prize (40). SIWI toimii lukuisien hankkeiden vetäjänä, mm. UNDP-SIWI Water Governance Facility, International Centre for Water Cooperation (ICWC), Shared Waters Partnership (SWP) sekä Action Platform for Source-to-Sea Management (S2S Platform) (12,40).

ICWC on Unescon tukema keskus, joka pyrkii edistämään rajat ylittävää vesiyhteistyötä sekä vesidiplomatiaa. SWP:n tavoitteena on toimia alustana vesiyhteistyölle ja siihen vaadittavalle dialogille. S2S alusta pyrkii tuomaan eri alojen (sisävedet, rannikot, merivedet) tutkijoiden tuottamaa tietoa yhteen.

Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA)

SIDA on Ruotsin valtion alainen järjestö, jonka tavoitteena on vähentää köyhyyttä maailmalla edistämällä Ruotsin globaalin kehityspolitiikan tavoitteita. SIDA toimii yhdessä kansalaisjärjestöjen, valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen, kuten YK:n, EU:n ja Maailmanpankin kanssa (41).

Stockholm Environment Institute (SEI)

Kansainvälinen voittoa tavoittelematon yhdistys, joka pyrkii ratkaisemaan kansainvälisiä ympäristöön ja kehitykseen liittyviä haasteita. SEI:llä on 10 alueellista keskusta ympäri maailmaa. SEI:n suurimmat rahoittajat ovat SIDA sekä Ruotsin energia- ja ympäristöministeriö (42).

Folke Bernadotte Academy (FBA)

Ruotsin valtion järjestö, jonka tavoitteena on rauhan, turvallisuuden ja kehityksen edistäminen.

Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)

SIPRI on itsenäinen kansainvälinen instituutti, joka keskittyy konfliktien tutkimukseen. SIPRI tarjoaa avoimeen dataan pohjautuvia analyysejä ja suosituksia päättäjille, tutkijoille, medialle ja julkiselle

yleisölle (43). SIPRI on julkaissut vuosien 2018 ja 2019 aikana neljä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin liittyvää turvallisuusraporttia Tšad-järveltä, Irakista, Somaliasta ja Keski-Aasiasta.

KANSAINVÄLISET TOIMIJAT

Vesivarojen kanssa toimivia kansainvälisiä toimijoita on huomattava määrä. Valitsimme tarkasteluun Suomen ja kehityskontekstin kannalta keskeiset toimijat: EU, YK, Maailmanpankki ja GWP.

Euroopan unioni

Euroopan unionin neuvosto julkaisi marraskuussa 2018 päätelmät vesidiplomatiasta, joiden mukaan unioni aikoo vahvistaa vettä koskevaa diplomaattista toimintaansa. Päätelmien tarkoituksena on nostaa esille vesikysymysten ulko- ja turvallisuuspoliittista merkitystä. Päätelmissä vesidiplomatiata kuvataan keinona edistää rauhaa, turvallisuutta ja vakautta. Päätelmiä voidaan pitää EU:lta tärkeänä kannanottona, joka antaa selvän viestin vesidiplomatian tärkeydestä konfliktien ratkaisemisessa ja ehkäisemisessä.

Lisäksi EU:n globaali strategia vuodelta 2016 painottaa ehkäisevän diplomatian merkitystä. Ehkäisevä lähestymistapa konfliktinratkaisuun on yhdistetty vesidiplomatian käsitteeseen. Unioni onkin korostanut vesidiplomatian olevan osa ulkopoliittikkaa, jossa painottuu nimenomaan konfliktin ehkäisy (2,44,45).

YK

YK on huomionnut rajat ylittävien vesivarojen mm. kestävä kehityksen tavoitteissaan (Sustainable Development Goals). Tavoite 6.5. keskittyy kokonaisvaltaisen vesivarojen hallinnan edistämiseen globaalisti (46,47).

Vuonna 1992 Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission eli UNECE:n rajavesisopimus allekirjoitettiin ja se astui voimaan vuonna 1996. Alun perin alueellinen instrumentti on sittemmin laajennettu kansainväliseksi. Sopimuksen tärkeimmät säädökset ohjaavat rajavesiin liittyvien ongelmien estämiseen, lieventämiseen ja hallintaan (48,49).

Aikanaan Suomen aloitteesta valmisteltu globaali YK:n yleissopimus kansainvälisten vesistöjen muuhun kuin liikennekäyttöön soveltuvista säännöistä otettiin käyttöön vuonna 1997 ja se astui voimaan vuonna 2014. Sitä pidetään tärkeimpänä laillisena kansainvälisiin vesivaroihin keskittyneenä instrumenttina ja vuoteen 2019 mennessä sen ovat allekirjoittaneet 34 valtiota (48,50). YK:n vesisopimuksen kolme tärkeintä periaatetta ovat:

- Tasa-arvoisen ja järkevän käytön periaate (Principle of Equitable and Reasonable Use)
- Periaate huomattavan vahingon välttämiseksi (Obligation not to cause Significant Harm)
- Velvollisuus tehdä yhteistyötä (Duty to Cooperate)

Maailmanpankki (World Bank)

Maailmanpankki on kansainvälinen finanssi-instituutti, joka tarjoaa lainoja ja rahoitusta kehittyvien maiden hallituksille. Maailmanpankin tavoitteena on köyhyyden vähentäminen ja kestävä kehityksen edistäminen. Maailmanpankki on mm. rahoittanut selvityksiä jaettujen vesivarojen kehityksestä (51).

Global Water Partnership (GWP)

GWP on kansainvälinen verkosto, jonka tarkoituksena on edistää kokonaisvaltaisen vesivarojen hallinnan (Integrated Water Resources Management) toimeenpanoa maailmanlaajuisesti. Verkosto perustettiin Maailmanpankin, UNDP:n ja SIDA:n tuella vuonna 1996. GWP:n tärkeimmät vaikutuskeinot ovat kapasiteetin vahvistaminen ja tiedonjako (52).

Liite 2: Vesidiplomatiaan liittyvät kvantitatiiviset analyysit

Alla olevassa taulukossa on listattu ympäri maailmaa käytössä tai kehitteillä olevia kvantitatiivisia työkaluja ja tutkimuksia, joista voi olla hyötyä vesidiplomatian mahdollisuuksia kartoittaessa.

Alusta	Julkaisija	Tutkimusfokus
Aqueduct Water Risk Atlas	World Resources Institute	Maailman veteen liittyvien riskien, kuten tulvien, kuivuuden ja vesistressin, kartoittaminen.
Blue Peace Index	Geneva Water Hub (Blue Peace Initiative)	Tutkimustyökalu, jonka avulla arvioidaan valtioiden välisten vesivarojen tilaa. Ensimmäisessä julkaisussa tutkittiin viittä valuma-aluetta: Amazon, Mekong, Senegal, Sava ja Tigris-Eufrat.
Global Surface Water Explorer	The European Commission's Joint Research Centre (Copernicus Programme)	Veden pinnan sijainti ja ajallinen saatavuus globaalilla tasolla viimeisen 3,5 vuosikymmenen aikana.
The State of the World's Rivers	International Rivers	Interaktiivinen alusta, joka kuvaa maailman 50 päävaluma-alueen ympäristön tilan.
The Water Risk Filter	WWF & Saksan investointi- ja kehityskorporaatio	Tukee yrityksiä ja investoijia suhteuttamaan ja vastaamaan toimintansa veteen liittyviin riskeihin.
ViEWS	Uppsala University	Kuukausittaiset ennustukset maa- ja paikallisella tasolla erimuotoisesta poliittisesta väkivallasta.
Water Scarcity Atlas	Aalto University	Globaali johdatus veden niukkuuteen, joka havainnollistaa niukkuuden kehitystä viime vuosikymmenten aikana.
World Water Atlas	The Kingdom of the Netherlands + HLPW	Interaktiivinen alusta, jolla on kartoitettu veteen liittyvien riskien "hotspotit".

Liite 3: Yhteenveto hankkeen työpajasta ja webinaarista

Monitoimijainen työpaja

Ajankohta: Perjantai 13.12.2019 klo 9.00 – 12.00

Paikka: Aalto-yliopiston oppimiskeskus (ryhmätyötila Johanna), Otaniemi, Espoo

Osallistujina 18 henkeä vesidiplomatiaverkostosta.

Työpajan yhteenveto

- *Suomen tuoma lisäarvo: riippumattomuus, luotettavuus ja kokemus (rauhavälitys, kv. rajavesistö sopimukset ja tekninen osaaminen, esim. patoteknologia). Suomen valtti voi olla myös näkymättömyys, mikä mahdollistaa ”leading from behind” -aseman välitystehtävissä. On kuitenkin tuotava aktiivisesti ilmi Suomen käytettävyys.*
- *Vesidiplomatian toimijakenttä on kansainvälisesti kattava, joten Suomen lähestymissuuntaa on syytä miettiä tarkkaan. Oleellista on arvioida haluammeko toimia yhdessä jonkin toimijan kanssa vai rakentaa kokonaan oman instituution / konseptin. Toisaalta suunniteltu ”ulkopolitiikka ja rauhavälitys edellä” -konsepti on selkeästi erilainen verrattuna muihin.*
- *Suomalainen toimijakenttä on melko pieni mutta laaja-alainen, ja tahtoa + intoa vesidiplomatia-lähestymistavan edistämiseksi on. Puheen muuttuminen teoksi tarvitsee kuitenkin todennäköisesti asiaa edistävän koordinoivan tahon (ja tälle resursoinnin) ja/tai konkreettisen ”casen”, jossa vesidiplomatiaa edistetään.*

Vesidiplomatiawebinaari

Ajankohta: Maanantai 27.4.2020 klo 13.00 – 14.30

Paikka: Etäyhteys, Microsoft Teams

Osallistujina 44 henkeä ministeriöistä, yrityksistä, järjestöistä, yliopistoista ja tutkimuslaitoksista.

Webinaarin keskustelussa esille tuotuja asioita

- *Viime aikoina suomalaisen rauhavälityksen kapasiteettia on vahvistettu, ja vesidiplomatian kansainvälinen huomio on noussut. Suomesta löytyy vesidiplomatiaan loistava pohja asiantuntemusta ja osaamista, mutta nyt tarvitaan siirtymistä konkretian puolelle. Suomen vesidiplomatiaosaamisen hyödyntämisestä on käyty hyvää keskustelua esimerkiksi vesidiplomatiaverkoston piirissä. Yksi mahdollinen etenemissuunta on edustustojen kartoitukset vesidiplomatiatoimien tarpeesta toiminta-alueillaan. Suomen oman fokuksen kehittäminen ja aktivoiminen käytäntöön on tärkeää.*
- *Euroopan unionin vesidiplomatiapäätelmiä ja EU-tason toimia on hyvä seurata. Suomella on asiantuntijuutta ympäristövaikutusten arvioimisessa, joka on tärkeää myös vesidiplomatiakontekstissa tasa-arvon ja intersektionaalisuuden huomioimiseksi. Vesidiplomatiaverkoston ja Suomen naisrauhavälittäjien verkoston yhteiskokous olisi hyvä keino tuoda Suomen rauhavälitysteemoja yhteen. Lisäksi keskustelussa nousi esiin Suomen vahva rooli onnistuneessa Itämeren HELCOM-työssä sekä kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen ottaminen mukaan entistä vahvemmin.*
- *Webinaarissa esitelty Blue Peace on Sveitsin vuonna 2010 käynnistämä vesidiplomatiaa edistävä aloite, joka tuo yhteen eri tason vesidiplomatiatoimijoita. Aloitteen lähestymiskulma on moniraitainen ja alueelliset painopisteet ovat tällä hetkellä Lähi-idässä ja Keski-Aasiassa. Blue Peace on potentiaalinen vaihtoehto yhteistyökumppaniksi, mikä nousee esiin myös vesidiplomatiaselvityksessä.*

Liite 4: Vesidiplomatian kytkökset Suomen ulko-, turvallisuus- ja kehityspolitiikkaan

Vesidiplomatia kytkeytyy vahvasti sekä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan että kehityspolitiikkaan. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta vesidiplomatialla on läheiset temaattiset ja alueelliset kytkökset etenkin rauhanvälitystyöhön. Vesidiplomatiatoimien kautta tavoiteltu kestävä ja tasapuolinen vesivarojen käyttö kytkeytyy suoraan kehityspolitiikan keskeisiin päämääriin eli eriarvoisuuden ehkäisemiseen sekä kestävä kehityksen edistämiseen ja ilmastonmuutokseen vastaamiseen.

Työ kytkeytyy kaikkiin kehityspolitiikan neljään painopistealueeseen, erityisesti yhteiskuntien demokraattisuuden ja toimintakyvyn edistämiseen sekä luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja vesiruoka-energia -kytkösten huomiointiin. Eri tasojen huomioiminen sekä kestävä vesivarojen hallinta tukee myös ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan (Human Rights Based Approach, HRBA) toteutumista (53). Lisäksi Suomen yksi rauhanvälityksen ja ulkopolitiikan painopisteistä on naiset, rauha ja turvallisuus, eli YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 toteuttaminen (54). Vesidiplomatiatoimet tukevat tätä painopistettä, sillä naiset ja tytöt ovat usein vastuussa veden hankkimisesta sekä konfliktitilanteissa haavoittuvimmassa asemassa.

Analyysi tukee suoraan myös viiden ministeriön yhdessä määrittelemän Suomen vesialan kansainvälisen strategian toteuttamista (3). Vuonna 2018 päivitetty strategia rakentuu kolmen pilarin varaan: i) Kestävä kehitys ja vesi, ii) Ihminen ja vesi sekä iii) Rauha ja vesi. Tämä analyysi tukee etenkin strategian kolmatta eli Rauha ja vesi -pilaria, jonka keinovalikoiman mukaan "vesidiplomatian edistäminen esimerkiksi moniraiteisessa rauhanvälityksessä estää uusia konflikteja" (3).

Erik Salminen, Elina Häkkinen & Marko Keskinen (2020). Vesidiplomatia: Konseptin edistäminen ja suomalainen lisäarvo, ulkoministeriön tilausselvitys, Aalto-yliopisto.

ISBN (pdf): 978-952-60-3788-2

